

Länsstyrelserna

**Kartläggning av skyddat boende
för särskilt utsatta personer**

Kartläggning av skyddat boende för särskilt utsatta personer

För mer information kontakta:

Länsstyrelsen i Stockholms län

Enheten för social utveckling

Tfn 010-223 10 00

Rapportnummer 2016:23

www.lansstyrelsen.se/stockholm

Länsstyrelsen i Skåne län

Enheten för social hållbarhet

Tfn 010-224 10 00

www.lansstyrelsen.se/skane

Länsstyrelsen i Västra Götalands län

Enheten för social hållbarhet

Tfn 010-224 40 00

www.lansstyrelsen.se/vastragotaland

Utgivningsår: 2016

Omslagsfoto: Mostphotos

Rapporten finns även som pdf hos respektive länsstyrelse.

Besök gärna länsstyrelsernas gemensamma webbplats

www.lansstyrelsen.se

ISBN 978-91-7281-703-6

Förord

Länsstyrelserna i Stockholm, Skåne och Västra Götaland har regeringens uppdrag att stödja och samordna utvecklingen av skyddat boende över hela landet med särskilt fokus på sårbara grupper.

Följande kartläggning har genomförts under 2015 av den externa konsulten Health Navigator på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm, i nära samverkan med Länsstyrelsen i Skåne och Länsstyrelsen i Västra Götaland. Konsultens slutrapport har granskats och godkänts av Länsstyrelsen i Stockholm och presenteras här i sin helhet.

Kartläggningen visar att fortfarande är mycket svårt för socialtjänsten att ordna en plats i skyddat boende för personer med särskilda behov, även när det finns lediga platser. I flera fall avbryts dessutom vistelsen i förtid av boendeanordnaren eller av den våldsutsatta personen själv.

Syftet med kartläggningen är att identifiera hindren för att tillgodose våldsutsatta kvinnor och barn inom särskilt utsatta gruppers behov i förhållande till skyddat boende, samt formulera vilka insatser som behövs för att säkerställa att de får det stöd och skydd de behöver och har rätt till.

Kartläggningen ger en uppdaterad, fördjupad och intressant bild av problematiken.

Resultaten blir en grund för de tre storstadslänens fortsatta arbete med stöd till utveckling av skyddat boende över hela landet för kvinnor och barn utsatta för mäns våld.

Kristin Marklund

Enhetschef, enheten för social utveckling
Länsstyrelsen i Stockholms län

Inledning

Länsstyrelserna i Skåne, Stockholm och Västra Götaland har ett gemensamt uppdrag från regeringen om att stödja och samordna utvecklingen av skyddat boende över hela landet för kvinnor och barn utsatta för mäns våld/våld i nära relationer, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck. I uppdraget ingår, sammanfattningsvis, att:

- planmässigt främja och stödja uppbyggnad och kvalitetsutveckling av olika former av skyddat boende i enlighet med de behov som konstateras
- följa upp och dokumentera användningen och utvecklingen av skyddat boende och sprida kunskaper, information och erfarenheter därtill till beslutsfattare, utförare och andra relevanta aktörer
- främja samordningen och samverkan mellan berörda aktörer
- stödja utvecklingen av funktioner och kompetens som stödjer socialnämndens uppdrag att erbjuda våldsutsatta kvinnor och barn ett individuellt anpassat stöd och skydd

I regeringens beslut om att ge fortsatt uppdrag enligt ovan till länsstyrelserna i de tre storstadslänen under 2015 lyfts fram att särskilt utsatta gruppers behov ska uppmärksammas. I styrande dokument (Regering och Socialstyrelsen) inom våldsområdet identifieras följande särskilt utsatta grupper:

- Våldsutsatta kvinnor med missbruksproblem
- Våldsutsatta äldre
- Våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund
- Våldsutsatta kvinnor med psykiska, intellektuella, fysiska funktionsnedsättningar
- Personer utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld

Erfarenheterna tyder dock på att ytterligare andra grupper våldsutsatta personers särskilda behov i skyddat boende behöver uppmärksammas. En sådan grupp kan till exempel vara personer utsatta samtidigt för våld i nära relationer och hatbrott eller diskriminering.

Kartläggningens bakgrund

I tidigare kartläggningar (Socialstyrelsen 2013) svarade många anordnare av skyddat boende att de tog emot särskilt utsatta grupper och erbjuder dem adekvat stöd och skydd. I den löpande dialog och uppföljning som länsstyrelserna har med socialtjänsten i landets kommuner och utförare av skyddat boende framkommer dock en annan annorlunda bild.

Socialtjänsten lyfter fram att kan det vara mycket svårt att hitta en plats i skyddat boende för personer med särskilda behov och att det inte beror alltid på att platserna i boenden är fullsatta samt att vistelsen i ett boende ibland måste avbrytas av olika skäl.

Samtidigt uppger ett flertal anordnare av skyddat boende, framför allt inom den idéburen sektor, att de har svårt att med sina nuvarande resurser och förutsättningar ta emot personer med mer komplexa eller mångsidiga behov.

Storstadslänen uppfattade i slutet av 2014 att det fanns behov av en uppdaterad kartläggning av särskilt utsatta gruppers behov i förhållande till skyddat boende, med fokus på att identifiera de faktiska hindren som finns för att dessa personer får ett skyddat boende anpassat till deras individuella behov och förutsättningar.

Genomförande

Kartläggningens metod och genomförande redovisas i ett särskilt kapitel i rapporten från Health Navigator AB som utförde kartläggningen på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholm. Rapporten presenteras i sin helhet på följande sidor.

Under arbetet med kartläggningen har genomförts regelbundna avstämningar mellan utföraren och Länsstyrelsen i Stockholm.

En referensgrupp har knutits till projektet bestående av följande personer:

- Hanna Hansson, från Länsstyrelsen Skåne
- Katarina Björkgren, från Länsstyrelsen Västra Götaland
- Aisha Musa Gaas, från UNIZON, mångårig medlem i styrelsen för kvinno- och tjejjouren Somaya
- Johanna Hammarström, från PRO samt mångårig aktiv i Botkyrka kvinno- och tjejjour, medlem i ROKS
- Kerstin Holmberg, från Lunds kommun
- Kina Sjöström, från RFSL
- Kristina Lundin, från Östersunds kommun
- Kristina Olofsson, från IVO

Sammanställande har varit Maria-Pilar Reyes, Länsstyrelsen i Stockholms län

Utöver dem har följande personer bidragit med sin särskilda kompetens:

1. Åsa Witkowski, verksamhetschef på Kvinnofridslinjen, Nationell Centrum för Kvinnofrid
2. Vuokko Erman, medgrundare till nordvästkommunernas (Stockholms) gemensamma kvinnorådgivning för våldsutsatta kvinnor (2008-2011), verksamhetschef för den idéburna Kvinnoboendet i Örebro (2011-2014) och sedan 2015 kvinnofridssamordnare i Järfälla kommun
3. Margot Olsson, verksamhetsledare under många år för projektet Karin, i Malmö kommun

Tillvaratagande av resultatet

Kartläggningens resultat tas tillvara av storstadslänsstyrelserna under 2016 och framöver vid planering och genomförande av sitt arbete med uppdraget om stöd till utveckling av skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och barn.

Innehållsförteckning

1 Sammanfattning	10
2 Bakgrund	11
2.1 Utgångspunkt för kartläggningen	11
2.2 Våld i nära relationer och skydd från våld	11
2.3 Särskild utsatthet och särskilda behov	12
2.4 Stora kunskapsluckor och utmaningar	12
3 Metod och genomförande	14
3.1 Syfte	14
3.2 Metod	14
3.3 Avgränsningar och definitioner	16
4 Situationen för särskilt utsatta personer med skyddsbehov	18
4.1 Förekomst av särskilda behov bland våldsutsatta personer	19
4.2 Förmåga att tillgodose särskilt utsatta personers behov	22
5 Utmaningar för att ge särskilt utsatta personer adekvat hjälp	27
5.1 Utmaningar i processen att komma till skyddat boende	27
5.2 Utmaningar under vistelsen i skyddat boende	34
6 Efterfrågade åtgärder för att förbättra särskilt utsatta personers situation	38
6.1 Förbättrad identifiering av våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer	38
6.2 Ökade möjligheter för särskilt utsatta personer att få en plats i boenden	39
6.3 Förbättring av placeringarnas kvalitet	41
6.4 Övriga åtgärder	41
7 Diskussion och rekommendationer	43
7.1 Diskussion	43
7.2 Rekommendationer	44
8 Källförteckning	46
9 Appendix	47

1 Sammanfattning

I tidigare nationella kartläggningar framträder bilden att skyddade boenden har goda möjligheter att hjälpa kvinnor och barn som är utsatta för mäns våld. I denna kartläggning av situationen i skyddat boende för våldsutsatta personer med komplexa eller mångsidiga behov, så kallade *särskilt utsatta personer*, framkommer emellertid en delvis annorlunda bild.

Kartläggningen, som har genomförts på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län, har på ett systematiskt och strukturerat sätt samlat in information om särskilt utsatta personers situation och möjlighet att få skyddat boende. Kunskapen kring särskilt utsatta personers möjligheter att få skydd och stöd har tidigare framför allt byggts på disparata berättelser och anekdoter, och denna studie bidrar till en bättre utgångspunkt för fortsatt analys och välgrundade policyrekommendationer. Resultaten från cirka 70 semistrukturerade intervjuer (se s. 10 och framåt) med såväl utförare som beställare av skyddat boende i hela landet tyder på att förekomsten av särskilda behov bland våldsutsatta är hög, samtidigt som förmågan hos såväl beställare som utförare av skyddat boende att tillgodose dessa behov är begränsad. Sammanfattningsvis visar kartläggningen att:

- Mer än hälften av alla socialsekreterare har minst en gång det senaste halvåret haft svårigheter att hitta en lämplig plats i skyddat boende till en person med särskilda behov. Detta beror bland annat på att skyddade boenden ofta har svårt att tillgodose våldsutsatta personers specifika behov.
- Lämplig placering i skyddat boende försvåras av att särskilda behov inte alltid identifieras och/eller att de ofta felbedöms.
- Det finns stora utmaningar avseende möjligheterna för särskilt utsatta personer att få adekvat stöd och skydd under vistelsen i boendet, och det är relativt vanligt att utföraren behöver avbryta vistelsen.

Respondenterna efterfrågar ett stort antal förbättringsåtgärder (se s. 30 och framåt), för att *förbättra identifieringen* av våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer, öka möjligheterna att hitta en *lämplig plats* i skyddat boende, samt *säkerställa en kvalitet* som motsvarar den våldsutsatta personens specifika behov. Rapporten lyfter särskilt fram sju möjliga åtgärder (se s. 36-37) för att förbättra situationen för särskilt utsatta personer i behov av skyddat boende:

- *Inventera och skapa en sammanställning över boenderesurser*
- *Formalisera samarbete kring boenderesurser mellan kommuner*
- *Öka kompetensnivån bland socialsekreterare*
- *Förstärk kompetensen kring våld bland andra yrkesgrupper, inom till exempel psykiatri, LSS-verksamheter och äldreården*
- *Konkretisera och definiera skyddade boendens uppdrag samt förstärk möjligheter till utvärdering och kvalitetssäkring*
- *Förbättra rutiner för placering*
- *Utveckla bättre modeller för ekonomisk styrning samt incitament*

2 Bakgrund

2.1 Utgångspunkt för kartläggningen

Vissa personer är särskilt sårbara för hot och våld i nära relationer på grund av att de även har andra behov utöver behov av skydd från våld. Enligt tidigare nationella kartläggningar av skyddade boenden, baserade på bl.a. enkätutskick, kan många anordnare av skyddat boende ta emot särskilt utsatta personer. Samtidigt vittnar både beställare och utförare av skyddade boenden om stora utmaningar att i praktiken tillhandahålla adekvat stöd och skydd till personer med komplexa och mångsidiga behov. När det väl gäller tycks det ofta vara svårt, ibland till och med omöjligt, att hitta en lämplig plats i skyddat boende för särskilt utsatta personer, och detta kan inte alltid förklaras av platsbrist. I andra fall måste placeringar avbrytas på grund av att det visar sig att utföraren inte kan tillgodose den enskilde personens behov.

Kunskapen om vilka hindren egentligen är för att kunna hjälpa särskilt utsatta personer är i dagsläget begränsad. Hittills har ingen kartläggning specifikt utrett särskilt utsatta gruppers situation i skyddat boende, vilka utmaningarna är och varför såväl beställare som anordnare av skyddat boende i praktiken tycks ha problem med att tillgodose särskilt utsatta gruppers behov. Denna kartläggning undersöker därför särskilt utsatta personers situation i skyddat boende, genom kvalitativa intervjuer med representanter för såväl beställare och utförare av skyddat boende. Kartläggningen har genomförts av Health Navigator AB på uppdrag av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Länsstyrelserna i Stockholm, Västra Götaland och Skåne har i uppdrag att ge stöd till utveckling av skyddat boende för våldsutsatta kvinnor och barn. Den aktuella kartläggningen av skyddat boende och särskilt utsatta personer utgör en del av Länsstyrelsens redovisning av regeringsuppdraget om stöd till samordning av insatser som motverkar att kvinnor och barn utsätts för våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

2.2 Våld i nära relationer och skydd från våld

Våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem, som innebär både stort lidande för individen och stora kostnader för samhället. Under 2011 mottog polisen 28 000 anmälningar om misshandel mot kvinnor över 18 år, och många av dessa våldsutsatta kvinnor är i behov av skydd under en kortare eller längre tid. Under 2011 tillbringade cirka 4 000 vuxna och 2 700 medföljande barn minst en natt på skyddat boende (Socialstyrelsen, 2013a och 2013b).

Skyddat boende definieras enligt Socialstyrelsen som en "boendeinrättning som tillhandahåller platser för heldygnsvistelse avsedda för personer som behöver insatser i form av skydd mot hot,

våld eller andra övergrepp tillsammans med andra relevanta insatser” (Socialstyrelsen, 2013b s. 11). Skyddat boende kan vara en insats med ett mycket varierande innehåll; alltifrån ett boende på skyddad adress med frivilliga volontärer till ett boende förenat med vård och behandlingsinsatser. Uppskattningsvis finns drygt 200 anordnare av skyddat boende i landet, varav 78 procent drivs av idéburna organisationer, 15 procent av offentliga anordnare och 7 procent av privata företag. En majoritet av existerande skyddade boenden är relativt små och hälften har fyra platser eller färre (Socialstyrelsen, 2015).

2.3 Särskild utsatthet och särskilda behov

Begreppet *särskilt utsatta grupper* används ofta om våldsutsatta personer med en samtida annan problematik och/eller behovsbild. *Särskilda behov* som kan behöva tillgodoses är exempelvis missbruk eller funktionsnedsättningar, eller en kombination av olika behov/förutsättningar. Särskilt utsatta personer har, utöver behovet av skydd, ofta även behov av annat stöd avseende exempelvis fysisk miljö och särskild personal (såväl *mer* personalresurser som *särskild kompetens* bland personalen).

Att vissa personer kan vara särskilt sårbara för hot och våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor, och därför kan vara i behov av såväl extra skydd som stöd, lyfts fram i flera tidigare rapporter. Exempelvis skriver Socialstyrelsen (2014) att ålder, etnicitet, sexuell läggning, funktionsnedsättning och missbruk är exempel på faktorer som socialnämnden bör beakta i utredningar, bedömningar, beslut och genomförande av lämpliga insatser för enskilda våldsutsatta personer. Vidare skriver Socialstyrelsen (2013b) att det är angeläget att generell kompetens om missbruk, åldrande eller funktionsnedsättning finns hos personal som handlägger ärenden rörande våldsutsatta personer, för att kunna hjälpa personerna till adekvata insatser för både sin våldsutsatthet och andra behov.

2.4 Stora kunskapsluckor och utmaningar

Begränsad kunskap om särskilt utsatta personer i skyddat boende

Kunskapen om särskilt utsatta gruppers situation i skyddat boende varierar mellan särskilt utsatta grupper. Överlag kan en positiv kunskapstrend över tid konstateras, där frågor kring särskilt utsatta grupper och skyddade boenden lyfts allt mer, om än med olika snabb utvecklingstakt för olika grupper. Sammanfattningsvis är kunskapen dock fortfarande begränsad.

Aktuella myndighetsrapporter ger till viss del en överblick över de grupper som i dag inte kan erbjudas adekvat hjälp i skyddat boende, men ger ingen fördjupning av vilka behov som är mest angelägna att möta eller vilka resurser det är som saknas när en plats i skyddat boende inte kan erbjudas. Det finns relativt omfattande litteratur kring skyddade boenden med kapacitet att ta emot personer utsatta för hedersrelaterat förtyck och våld (se till exempel Länsstyrelsen, 2011; Reyes, 2014), även om kunskapsluckor kvarstår även på detta område. Avseende andra särskilt utsatta grupper finns flera informativa kartläggningar (se till exempel *Dubbelt utsatta damer? - en studie om mäns våld mot kvinnor med funktionsnedsättning* och *De(t) slutar inte vid 65 - En*

rapport om äldre våldsutsatta kvinnor), men litteraturen tenderar att fokusera på våldsutsattheten i stort utan att specifikt kartlägga särskilt utsatta personers möjligheter att få skydd och stöd i skyddat boende. Några undantag finns dock. Exempelvis släppte Unizon, med stöd av Arvsfonden, under 2015 rapporten *En jour för alla? En kartläggning av tillgängligheten på Unizons medlemsjourer*, i vilken en inventering görs över tillgängligheten för funktionsnedsatta hos Unizons 120 skyddade boenden. Vidare släppte socialförvaltningen i Stockholms stad nyligen rapporten *Kvalitet i skyddade boenden – Oktober 2015* kring tillgängligheten i skyddat boende för personer med fysiska funktionshinder i Stockholms län.

I verkligheten tycks utmaningarna vara ännu större

Enligt flera tidigare kartläggningar är, som tidigare har nämnts, förmågan hos utförare av skyddat boende att ta emot särskilt utsatta personer relativt god. Dessa fynd bygger på att skyddade boenden genom enkäter har tillfrågats vilken övergripande kapacitet och kompetens de har, en metod som dock tenderar att utelämna till exempel förmågan att tillgodose sammansatta behov. Vidare är det så att det kan finnas personal i ett boende som har erhållit kompetensutveckling relaterat till särskilda behov, men att personalen ändå inte känner att kompetensen är tillräcklig när de väl får förfrågningar om att ta emot personer med särskilda behov i praktiken.

Samtidigt finns också kunskapsunderlag som direkt indikerar att förmågan att hjälpa särskilt utsatta personer är begränsad. I rapporten *Fristad från våld* (Socialstyrelsen, 2013) framgår att det är inte en självklarhet att särskilt utsatta personer får adekvat hjälp i skyddat boende.¹ Exempelvis kan hälften av landets kommuner inte erbjuda skyddat boende för kvinnor som har ett aktivt missbruk, och de flesta skyddade boenden saknar resurser och kunskap för att stödja och hjälpa en kvinna i aktivt missbruk på ett tillfredsställande sätt. Tidigare kartläggningar visar att tillgängligheten till skyddat boende varierar mellan olika målgrupper, och många skyddade boenden har inte förutsättningar att över huvud taget ta emot vissa särskilt utsatta grupper. Exempelvis finner Socialstyrelsen (2015) att cirka hälften av de skyddade boendena saknar lokaler som är anpassade för personer som brukar rullstol. Socialstyrelsen (2015) finner också att en majoritet av skyddade boenden kan ta emot skyddssökande under dagar och kvällar, men färre än hälften nattetid p.g.a. att personal saknas. Detta påverkar möjligheten att ta emot särskilt utsatta personer som ofta har ett högre stödbehov och som kan behöva stöd nattetid. Socialstyrelsen konstaterar också att drygt 80 procent av alla boenden nekar till att ta emot våldsutsatta män, och att omkring en tredjedel av alla boenden säger nej till medföljande tonårspojkar.

---

¹ Se denna rapport för en mer utförlig beskrivning av särskilda behov och information om våld i samband med till exempel hedersrelaterat våld och förtryck, HBTQ, män som utsätts för våld i nära relationer och tidsbegränsade uppehållstillstånd.

3 Metod och genomförande

3.1 Syfte

Kartläggningen syftar till att identifiera vilka hinder som eventuellt finns för att ge särskilt utsatta personer adekvat hjälp i skyddat boende samt få en tydligare och uppdaterad bild kring vilka resurser (till exempel kompetens, bemanning, fysisk miljö, särskilda skyddsåtgärder) som behövs för att svara upp mot särskilt utsatta personers behov i skyddat boende. Vidare syftar kartläggningen till att övergripande redogöra för hur omfattande behoven är samt ge rekommendationer kring möjliga förbättringsåtgärder. En viktig del i kartläggningen är att sammanfatta vad beställare och utförare av skyddade boenden själva efterfrågar för åtgärder och resursförstärkningar för att kunna hjälpa särskilt utsatta personer, i syfte att skapa ett kunskapsunderlag inför framtida policyförslag och resursförstärkningar.

3.2 Metod

Nationellt övergripande stickprovsundersökning

För att kartlägga skyddat boende för särskilt utsatta personer har en nationellt övergripande stickprovsundersökning genomförts. Omkring 60-70 telefonintervjuer har genomförts med företrädare från såväl kommuner som skyddade boenden. Kompletterande intervjuer med ett antal experter på området har också genomförts. Intervjuerna har varit semistrukturerade, där respondenten först övergripande har fått berätta om verksamheten i kommunen eller det skyddade boendet. I samtliga intervjuer har frågorna varit av både kvantitativ och kvalitativ karaktär.

Urval av beställare av skyddade boenden

Med *beställare av skyddade boenden* avses i kartläggningen kommuner, även om enskilda våldsutsatta också kan vara beställare. Ur ett etiskt perspektiv och av säkerhetsskäl har det dock inte varit möjligt att genomföra intervjuer med enskilda våldsutsatta. För att få en så heltäckande bild som möjligt har en god variation mellan större och mindre kommuner, storstad, mellanstora städer och landsbygd prioriterats i urvalet av kommuner. SKL:s kommungruppsindelning från 2011, som delar in kommuner i tio grupper efter utmärkande karakteristika, har använts som utgångspunkt. Ett proportionerligt stratifierat urval togs ur respektive kommungrupp.² I ett första urval randomiserades 40 kommuner (inklusive stadsdelar) fram, där antalet kommuner i urvalet stod i proportion till antalet kommuner i respektive kommungrupp.

Kommunernas/socialförvaltningarnas växel kontaktades per telefon för insamling av kontaktuppgifter. I de fall det inte gick att nå kommunerna i det första urvalet, eller vid de tillfällen då de

---

² Inom kommungruppen storstad, som bara innehåller kommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö, gjordes i stället en skärning på stadsdelsnivå, där storstäderna delades i sina respektive stadsdelar.

sa nej på grund av hög arbetsbelastning, kontaktades i stället kommuner ur ett reservurval för motsvarande kommungrupp.³

Storstäder	Förortskommuner till storstäderna	Större städer	Förortskommuner till större städer	Pendlingskommuner
3	10	6	1	4
Turism- och besöksnäring-kommuner	Varuproducerande kommuner	Glesbygds-kommuner	Kommuner i tätbefolkad region	Kommuner i glesbefolkad region
1	4	1	1	2

Tabell 1: Antal intervjuade kommuner (och stadsdelar) per kommungrupp (total=33).

Svarsfrekvensen bland kommunerna var relativt god. Drygt 60 procent av de tillfrågade kommunerna svarade, i vissa fall efter påminnelse. Kommunerna fick själva avgöra vem i organisationen som var mest lämpad att besvara frågorna. Respondentens roll i kommunen varierade något från kommun till kommun, men ofta intervjuades socialsekreterare.

Urval av utförare av skyddade boenden

I urvalet av *utförare av skyddade boenden* prioriterades att få en representativ blandning mellan såväl offentliga som idéburna och privata verksamheter spridda över hela landet. Skyddade boenden valdes bland annat från Unizons och ROKS register. Vidare intervjuades privat drivna HVB-hem som bedriver skyddat boende-verksamhet. Skyddade boenden kontaktades också utifrån Länsstyrelsen i Stockholms register. Till en början fanns en ambition att randomisera fram de skyddade boendena, men detta nedprioriterades för att kunna garantera en representativ variation i termer av verksamhetstyp, storlek, driftsform, geografiskt läge och så vidare. Svarsfrekvensen bland boendena var relativt god, knappt 60 procent. Några boenden avböjde att delta p.g.a. hög arbetsbelastning.

Ideella utförare	Kommunala utförare	Privata utförare
20	4	7

Tabell 2: Antal intervjuade utförare av skyddade boenden (total=32).

De slumpmässigt valda kommunerna tillfrågades också vilka skyddade boenden de arbetar med, och i flera fall kontaktades dessa skyddade boenden för möjlighet att få en kompletterande bild kring hur väl arbetet, och samverkan mellan parterna, fungerar. Vidare kontaktades flera specialiserade boenden som riktar in sig på olika särskilt utsatta grupper. Respondenterna var i regel verksamhetsföreståndare.

Urval av experter och validering av slutsatser

Experter intervjuades allt eftersom kartläggningen pågick. Syftet med expertintervjuerna var att löpande validera och stämma av hypoteser från intervjuerna. Åsa Witkowski, verksamhetschef på Kvinnofridslinjen, deltog i en djupintervju i ett tidigt skede. Vidare involverades Vuokko

³ Efter det första urvalet gjordes även ett andra randomiserat s.k. reservurval på 40 kommuner.

Ernman som har varit med och byggt upp nordvästkommunernas (Stockholms) gemensamma kvinnorådgivning för våldsutsatta kvinnor, och som har arbetat som verksamhetschef för en idéburen förening som erbjuder fristad åt våldsutsatta kvinnor och barn, och nu arbetar som kvinnofridssamordnare i en kommun. Margot Olsson, som bland annat har vidareutvecklat och drivit kvinnofridsfrågor i Malmö, deltog också i en djupintervju. Flera av intervjuerna med beställare och utförare av skyddat boende är också att betrakta som djupintervjuer och har varat i över en timme. Vidare har slutsatserna validerats med hjälp av en referensgrupp om nio personer med representanter med lång kunskap och erfarenhet på området. Referensgruppen har sammankallats av Länsstyrelsen i Stockholms län. Se appendix för en lista över samtliga referensgruppsmedlemmar och vilka organisationer de representerar.

3.3 Avgränsningar och definitioner

Medan kartläggningen torde vara representativ och ge en god bild över särskilt utsatta personers situation i skyddat boende, gör den inte anspråk på att exakt kvantifiera behovens storlek. Kartläggningen utgår från en bred definition av *särskild utsatthet*, där en person räknas som särskilt utsatt om denne har en dubbel utsatthet på grund av andra behov utöver behov av skydd från våld. I styrande dokument från regeringen och Socialstyrelsen identifieras följande särskilt utsatta grupper:

- Våldsutsatta personer med missbruksproblem
- Våldsutsatta äldre personer
- Våldsutsatta kvinnor med utländsk bakgrund
- Våldsutsatta personer med psykiska, intellektuella, fysiska funktionsnedsättningar
- Personer utsatta för hedersrelaterat förtryck och våld

Särskilt utsatta grupper kan även innefatta personer som till exempel är utsatta för mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer samtidigt som hatbrott eller diskriminering. I intervjuerna har respondenterna tillfrågats vilka grupper de själva anser är särskilt utsatta. Olika grupper som har nämnts, och som också har inkluderats i kartläggningen, är:

- Minoriteter (till exempel samer och romer)
- Papperslösa (till exempel personer som har fått avslag på asylansökan)
- Unga kvinnor (13-25 år)
- Kvinnor med ett stort antal barn/barn i olika åldrar
- Personer med självskadebeteende
- Hemlösa
- HBTQ-personer
- Personer utsatta för hatbrott
- Personer med psykiatriska problem
- Personer som tar läkemedel
- Prostituerade/personer utsatta för människohandel
- Män
- Personer med barn som har funktionshinder eller särskilda behov.

Uppfattning vad "särskilt utsatthet" innebär varierar mellan respondenterna

- Respondenterna betonar att det finns stora skillnader både mellan och inom de särskilt utsatta grupperna, och att behoven kan variera kraftigt. Det är vanligt att en person som har ett särskilt behov också har flera andra olika behov.
- Respondenternas bild av särskilt utsatta grupper skiljer sig åt. Även om redogörelser har gjorts för Socialstyrelsens definition av *särskilt utsatta grupper* i intervjuerna, med förtydliganden om att fler grupper kan inkluderas och exempel på vilka, har respondenterna vid flera tillfällen haft mycket olika syn på vad det innebär att vara särskilt utsatt. Bland annat kan nämnas att vissa respondenter har ansett det som en stor utsatthet att inte tala eller förstå svenska, medan andra (framför allt i storstäderna) *inte* har velat inkludera utländsk härkomst som en form av särskild utsatthet.

4 Situationen för särskilt utsatta personer med skyddsbehov

För att kunna uttala sig om den övergripande situationen för särskilt utsatta personer i skyddat boende är det relevant att få bättre kännedom både om **förekomsten** av särskilda behov bland våldsutsatta personer samt hur **god förmågan**, hos såväl beställare som utförare av skyddade boenden, är att tillgodose särskilda behov. I detta kapitel analyseras den övergripande situationen i skyddat boende för särskilt utsatta personer, och i nästa kapitel (kapitel 4) beskrivs de utmaningar och hinder som ligger till grund för dagens situation.

Svårigheter och behov av nödlösningar
<ul style="list-style-type: none">
• Av de intervjuade kommunanställda som behövt ordna skyddat boende till särskilt utsatta personer under det senaste halvåret uppger en majoritet att de har haft svårigheter
• Av genomförda boendelösningar har cirka 20% (helt eller delvis varit) s.k. nödlösningar, enligt intervjuerna. De vanligaste boendeformerna vid nödlösning:<ol style="list-style-type: none">
1. Hotell och vandrarhem
2. Boende hos släkting/vän
3. Annat boende, t.ex. LSS-boende
Vissa grupper svårare att hjälpa än andra
<ul style="list-style-type: none">
• Förekomst av missbruk, psykisk sjukdom och/eller fysisk funktionsnedsättning beskrivs i intervjuerna som särskilt svåra behov att tillgodose
• Även placeringar av män, kvinnor med ett stort antal barn och kvinnor med utländsk härkomst lyfts som utmanande av respondenterna (placeringar av papperslösa anses utmanande när de väl sker, men sker mer sällan)
• I flera av intervjuerna har boenden sagt att de kan ta emot en grupp (t.ex. utländska kvinnor) som de ändå har tvingats neka på grund av situationens komplexitet (t.ex. p.g.a. mycket stort tolkbehov)
Matchning och avbrutna vistelser
<ul style="list-style-type: none">
• Förekomsten av placeringar i "annan kommun" är något högre för särskilt utsatta grupper, enligt intervjuerna med kommunanställda
• Några av de intervjuade utförarna av skyddat boende har avbrutit vistelser för särskilt utsatta personer under det senaste halvåret, framför allt på grund av stor psykisk ohälsa och avsteg från alkohol/drog-policy/rutiner
• Det är extra vanligt bland särskilt utsatta grupper att själva avbryta vistelsen, enligt intervjurespondenterna. Vanliga orsaker är hemlängtan (t.ex. till husdjur) och/eller att personen inte trivs med boendeformen (t.ex. kollektivboende)
Brist på lämpliga platser
<ul style="list-style-type: none">
• Av intervjuerna framgår att det inte är ovanligt att det krävs 10-15 telefonsamtal för att ordna med skyddat boende. Finns extremfall där det har krävts 30 telefonsamtal
• Omkring hälften av de intervjuade utförarna av skyddat boende har fått neka förfrågningar på grund av särskilda behov under de senaste 6 månaderna. Andelen är lägre för privata boenden (-0-10%)
• De vanligaste orsakerna till att boendet nekar en förfrågan (utöver platsbrist), enligt intervjurespondenterna:<ol style="list-style-type: none">
1. "Vi har inte rätt <i>kompetens</i>"
2. "Personen mår <i>för dåligt</i>"
3. "Personen kommer <i>inte passa in</i> i gruppen"

Figur 1: Sammanfattning av intervjuresultat avseende den övergripande situationen för särskilt utsatta personer i skyddat boende.

4.1 Förekomst av särskilda behov bland våldsutsatta personer

Nuläge: Vanligt med särskilda behov, men stor variation enligt intervjuerna

- Intervjuade kommunanställda beskriver att cirka 50 procent av de med skyddsbehov under det senaste halvåret också har varit särskilt utsatta. Spridningen är dock relativt stor
- Kvinnor med utländsk härkomst beskrivs i intervjuerna utgöra en stor grupp särskilt utsatta personer med behov av skyddat boende
- Våldsutsatta HBTO-kvinnor har inte nämnts i någon intervju

Förekomsten av särskilda behov bland våldsutsatta beskrivs vara hög. Intervjuer med representanter för beställare och utförare av skyddade boenden tyder på att det är vanligt med särskilda behov bland personer som är utsatta för mäns våld:

- En majoritet av intervjuade kommunanställda som har behövt hitta en plats för en våldsutsatt person i skyddat boende under det senaste halvåret har också behövt ordna med skyddat boende till minst en person med särskilda behov.
- Särskilt utsatta personer utgör i genomsnitt cirka 50 procent av alla placeringar, enligt de representanter för kommuner som har intervjuats.
- Representanter för intervjuade utförare av skyddade boenden uppger att andelen placerade personer med särskilda behov är hög; i genomsnitt uppges andelen uppgå till cirka 30-40 procent i genomsnitt, men öka till cirka 70-80 procent i genomsnitt när även våldsutsatta personer med utländsk härkomst inkluderas.

Förekomsten av särskilda behov uppges variera mellan kommuner

I intervjuerna framgår att förekomsten av särskilt utsatta personer med skyddsbehov varierar mellan kommuner. En del av spridningen kan sannolikt förklaras av skillnader i kommunernas **demografi** och/eller socioekonomi. I vissa mer välbeställda kommuner som har intervjuats har respondenterna uttryckt att de överlag har små problem med mäns våld mot kvinnor, samt att de sällan behöver placera särskilt utsatta personer i skyddat boende. Ett fåtal av de intervjuade kommunrepresentanterna har inte gjort någon placering i skyddat boende under det senaste halvåret, och ett fåtal av de intervjuade kommunrepresentanterna som har gjort placeringar har inte behövt placera någon med särskilda behov. I intervjuer med vissa kommuner med mindre socioekonomiskt gynnsamma förhållanden är dock förekomsten av särskilt utsatta personer avsevärt högre. I flera intervjuer med socialsekreterare beskrivs att **samtliga** personer utsatta för mäns våld, i behov av skyddat boende, också har haft särskilda behov under det senaste halvåret.

"Under det senaste halvåret har jag försökt ordna med placering till tre kvinnor. Samtliga hade psykiska problem och missbruksproblematik"
Socialekreterare, kommun

"Jaha, räknar du med kvinnor med utländsk härkomst också? I så fall är ju alla vi träffar särskilt utsatta, det är jättevanligt i vår kommun"
Föreståndare, skyddat boende

Vissa särskilda behov beskrivs vara mer vanligt förekommande

I intervjuerna framgår att vissa särskilda behov är mer vanligt förekommande än andra:

- En stor andel av de intervjuade beställarna och utförarna av skyddat boende uttrycker att våldsutsatta kvinnor med utländsk härkomst utgör den enskilt största gruppen.
- Vidare har det varit vanligt att de intervjuade kommunrepresentanterna har beskrivit en hög förekomst av våldsutsatta med neuropsykiatriska diagnoser, stort vårdbehov och missbruk.
- Olika minoriteter, såsom romer, har bara nämnts i ett fåtal intervjuer. HBTQ-kvinnor har inte nämnts i någon intervju, däremot har HBTQ-män nämnts. Det senare kan eventuellt delvis förklaras av att det är lättare för kvinnor att få tillgång till skyddat boende, varför HBTQ-kvinnor inte lyfts i samma utsträckning som HBTQ-män. En annan förklaringsfaktor till att HBTQ-personer överlag lyfts i liten utsträckning skulle dock kunna vara att bemötandet inom socialtjänsten och i skyddade boenden kan vara heteronormativt, och att våldsutsatta HBTQ-personer avstår från att söka hjälp av den anledningen.

Förekomsten av olika kombinationer av behov beskrivs också variera enligt respondenterna:

- Psykiska och/eller psykiatriska problem tycks vara det vanligaste behovet som finns i kombination med andra särskilda behov. Framför allt missbruksproblem och neuropsykiatriska problem tycks vara en vanligt förekommande sammansättning av behov, enligt respondenterna.
- Många respondenter nämner att de våldsutsatta män som de har hjälpt i regel även har varit HBTQ-personer och/eller hedersvåldsutsatta.
- Vidare är det enligt flera respondenter relativt vanligt med äldre kvinnor med funktionsnedsättningar och/eller vårdbehov som dessutom har husdjur (till exempel katt).
- Vissa sammansättningar av behov är mindre vanliga, exempelvis har respondenter lyft att det är ovanligt att kvinnor som har varit utsatta för prostitution/människohandel också har fysiska funktionsnedsättningar. Vidare svarar flera av respondenterna som arbetar med hedersvåldsutsatta personer att missbruk är relativt ovanligt bland dessa grupper.

Även typen av behov skiljer sig åt mellan kommunerna enligt intervjuerna. Stora skillnader märks även i termer av hur vanliga olika typer av särskilda behov är i de intervjuade kommunerna. I vissa kommuner med hög andel utlandsfödda har de tillfrågade respondenterna träffat många som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck, medan andra kommuner uttrycker att de framför allt träffar kvinnor i aktivt missbruk. Vissa intervjuade kommunanställda beskriver att de har träffat många våldsutsatta äldre, medan andra uttrycker att de aldrig har haft något sådant fall i sin kommun.

Respondenter betonar att identifierad förekomst inte är lika med faktisk förekomst. De intervjuade beställarna och utförarna av skyddade boenden betonar att det inte behöver vara ett positivt tecken när inga fall av våldsutsatthet har identifierats bland särskilt utsatta personer. Begränsad identifiering av våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer kan exempelvis bero på att fungerande samverkan mellan socialtjänsten och hemtjänsten saknas. Många respondenter lyfter att de tror att mörkertalen är stora.

"Att mörkertalet är stort märktes när vi öppnade en ny kvinnojour i kommunen. Sedan innan fanns redan en jour här, som ofta var fullbelagd. När den nya jouden öppnade blev den nästan med en gång också fullbelagd, samtidigt som beläggningen på den gamla kvinnojouren inte minskade. Det intressanta var att målgrupperna på de båda jourerna skiljde sig kraftigt åt, en med framför allt kvinnor med utländsk härkomst och en med framför allt svenska kvinnor. Vi trodde att den nya jouden skulle avlasta, i stället visade det sig att det fanns ett uppdämt behov"

Föreståndare, skyddat boende

Förändring över tid: Ökade behov, men också bättre identifiering

- Respondenterna är av uppfattningen att utsattheten har ökat, kvinnornas beroendeställning har förvärrats och att våldet har blivit grövre
- De särskilda behoven beskrivs i intervjuerna ha förändrats över tid, i dag t.ex. fler med utländsk härkomst och hedersrelaterat våld i större utsträckning
- En del av förändringarna i förekomst kan enligt respondenterna sannolikt förklaras av att fler vågar berätta och söka hjälp; mindre tabubelagt och mer identifiering görs

Förekomsten av särskilda behov upplevs ha ökat, och delvis förändrats. Flertalet av de intervjuade verksamhetsföreståndarna konstaterar att allt fler våldsutsatta har stora behov samt att komplexiteten i behoven har ökat över tid. I intervjuerna framgår att det har blivit vanligare att behöva hjälpa och stödja våldsutsatta med andra saker än att enbart hantera våldet, såsom att exempelvis lära de våldsutsatta att handla och betala räkningar.

"Tidigare handlade det mer om skydd från en våldsam partner, men i dag träffar vi allt oftare kvinnor som står väldigt långt bort från samhället och som behöver mycket stort stöd kring andra saker"

Föreståndare, skyddat boende

I många intervjuer lyfte respondenterna också att nya särskilda behov och nya särskilt utsatta grupper har tillkommit över tid. Exempelvis har antalet särskilt utsatta personer med utländsk härkomst ökat kraftigt under senare år.

"Från ingenstans har det plötsligt skett en stor ökning i antalet våldsutsatta HBTQ-män från Östafrika som vi träffar"
Föreståndare, skyddat boende

Den ökade förekomsten av särskilda behov tros också bero på bättre identifiering. Ökningen i förekomst av särskilda behov beskrivs av respondenterna också bero på att förmågan att känna igen våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer har förbättrats.

- Detta beskrivs i intervjuer med både beställare och utförare av skyddade boenden bland annat bero på att stigmatiseringen kring våld i nära relationer tycks ha minskat över tid.
- I intervjuerna lyfts att i takt med att stat och kommuner allt mer har börjat uppmärksamma och arbeta mot mäns våld mot kvinnor så har det också blivit mer accepterat att söka hjälp.
- Vidare beskrivs i intervjuerna med representanter för beställare av skyddade boenden också att det i dag finns fler kanaler för identifiering än tidigare, exempelvis olika nätverk såsom svenska för invandrare (SFI) där personer med utländsk härkomst träffas och får dels ett forum att prata med andra om sin situation, dels kan bli upplysta kring vilka rättigheter de har.

"Först kom en person med de här specifika behoven, och ganska snart kom många till. Det verkade som att vår möjlighet att hjälpa spreds mellan personerna i deras nätverk"
Socialsekreterare, kommun

"I dag är det många fler som kommer till oss med olika diagnoser. Det känns som att alla vi träffar har någon diagnos. Samtidigt kanske de hade diagnoser tidigare också, bara det att vi inte kunde identifiera dem eller faktiskt förstå behoven tidigare"
Föreståndare, skyddat boende

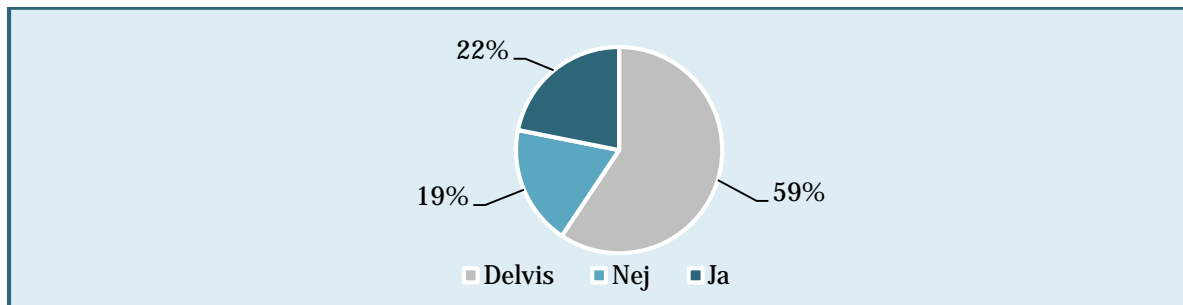
4.2 Förmåga att tillgodose särskilt utsatta personers behov

Nuläge: Utmaning att tillgodose behov, särskilt för vissa grupper

- Knappt 80 procent av intervjuade kommunanställda säger att deras kommuner inte kan, eller bara delvis kan, möta behoven hos särskilt utsatta grupper
- Situationer kan ofta lösas, men inte alltid med önskvärd kvalitet eller tillräckligt snabbt, enligt respondenterna. Akut beredskap beskrivs i intervjuerna ofta vara låg
- Flera respondenter menar att kompetensen är liten även gällande särskilt utsatta grupper där särskilda utbildningsåtgärder har genomförts, t.ex. inom hedersvåld

Beställare och utförares förmåga att tillgodose särskilda behov beskrivs vara begränsad

Resultaten från intervjuerna indikerar att förmågan, hos såväl beställare som utförare av skyddat boende, att hjälpa särskilt utsatta personer långt ifrån alltid är tillräcklig. Nästan 80 procent av de intervjuade kommunrepresentanterna säger att de inte kan, eller bara delvis kan, möta behoven hos särskilt utsatta personer.

Figur 2: Andel intervjuade kommunanställda som säger att deras kommun kan, inte kan eller bara delvis kan möta behoven hos särskilt utsatta personer.

Stora hinder och svårigheter med att hjälpa särskilt utsatta personer lyfts fram i intervjuerna

- Av de intervjuade kommunanställda som behövt ordna skyddat boende till särskilt utsatta personer under det senaste halvåret uppger en dryg majoritet av respondenterna att de har haft svårigheter att hitta en lämplig plats. Många beskriver att det ofta kan krävas runt 10-15 telefonsamtal för att kunna ordna med en placering
- En dryg majoritet av de intervjuade utförarna av skyddade boenden har fått neka förfrågningar på grund av särskilda behov under de senaste sex månaderna. Andelen är dock lägre bland de sju representanter för privata utförare som har intervjuats (cirka 0-10 procent)
- De vanligaste orsakerna till att ett skyddat boende nekar förfrågan om en placering (utöver platsbrist) av en särskilt utsatt person är att de bedömer att de inte har rätt kompetens, att den våldsutsatta personen i fråga mår för dåligt och/eller att personen inte kommer att kunna passa in i boendet/gruppen

"En gång behövde jag ringa 30 samtal. Det var egentligen för ett relativt enkelt fall, en syriansk kvinna utan så stora behov utöver språket, så jag tyckte att det inte borde vara så svårt"
Socialsekreterare, kommun

"Vi fassar för dagen vi får en person med det behovet. Vad gör vi då? Frågan är om det ens kommer att gå att lösa"
Socialsekreterare, kommun

Placeringar av särskilt utsatta personer kan enligt respondenter dock ofta lösas efter mycket arbete, men inte alltid med önskvärd kvalitet eller i enlighet med Socialstyrelsens riktlinjer.

- Av genomförda boendelösningar som respondenterna berättar om i intervjuerna har drygt 20 procent (helt eller delvis) varit så kallade nödlösningar som inte är förenliga med Socialstyrelsens riktlinjer. De vanligaste boendeformerna vid nödlösning beskrivs i

intervjuer med socialsekreterare vara 1) hotell och vandrarhem, 2) boende hos släkting/vän och 3) annat boende, till exempel LSS-boende.

- Förekomsten av placeringar i annan kommun tycks dessutom vara något högre för särskilt utsatta personer (även när hänsyn tas till varierande skyddsbehov), vilket indikerar att förmågan att tillgodose behoven i närområdet i större utsträckning brister för personer med särskilda behov.

"Det bästa alternativet som gick att hitta till en våldsutsatt missbrukande kvinna var att ordna med en campingplats"
Socialsekreterare, kommun

Beställarnas och utförarnas förmåga att tillgodose särskilda behov beskrivs variera. Förmågan att tillgodose särskilt utsatta personers behov beskrivs, i intervjuer med både beställare och utförare av skyddat boende, variera mellan grupperna. Vissa grupper anses svårare att hjälpa än andra.

- Förekomst av missbruk, psykisk sjukdom och/eller fysisk funktionsnedsättning beskrivs i en majoritet av alla intervjuer med kommunanställda som särskilt svåra behov att tillgodose. Nästan samtliga av alla intervjuade kommunanställda tar upp att det är utmanande att hjälpa kvinnor i aktivt missbruk på ett tillfredsställande sätt.
- Även placeringar av män, kvinnor med ett stort antal barn och utlandsfödda/personer med utländsk härkomst lyfts som utmanande. Placeringar av papperslösa anses utmanande när de väl sker, men sker mer sällan.
- Förmågan att hjälpa en särskilt utsatt person beskrivs av många respondenter också variera kraftigt beroende på vilka andra behov som personen har; ofta behöver något/några av behoven nedprioriteras till förmån för de allra mest akuta behoven.

Vissa grupper (till exempel våldsutsatta med missbruksproblem) beskrivs av intervjuade kommunanställda vara svåra att placera i skyddat boende, medan det för andra grupper (till exempel utlandsfödda/personer med utländsk härkomst) snarare beskrivs utmanande att säkerställa en god kvalitet för de våldsutsatta när de väl är i boendet.

"Vi kunde hitta ett boende som kunde ta emot kvinnans husdjur och språk, men det gick inte att hitta något som samtidigt hade vårdkompetens"
Socialsekreterare, kommun

"Vid placeringar av missbrukande kvinnor behöver vi nästan alltid tumma på antingen skydd eller vård, oftast får vi tumma på skyddet. Det går inte att hitta boendelösningar som tillfredsställer båda behoven"
Socialsekreterare, kommun

"När kommunen väl fick möjlighet att börja driva ett eget skyddat boende efter mycket stora svårigheter att hitta en lokal hade vi helt enkelt inte råd att bry oss om att hiss saknades och att boendet inte var handikappanpassat"
Socialsekreterare, kommun

Respondenterna beskriver i intervjuerna att kommunernas och boendenas förmåga att hjälpa särskilt utsatta personer varierar beroende på den våldsutsattas unika situation, och att det inte går att dra slutsatsen att ett boende alltid har förmåga att tillgodose olika särskilda behov. I flera av intervjuerna har boenden exempelvis sagt att de kan ta emot en grupp (till exempel utlandsfödda/personer med utländsk härkomst) som det senare under intervjun ändå visat sig att de har tvingats neka på grund av situationens komplexitet (till exempel på grund av för stort tolkbehov).

Att kunna erbjuda plats i skyddat boende inte alltid tillräckligt

En relativt begränsad förmåga att tillgodose särskilt utsatta personers behov indikeras också av att det i intervjuerna har framgått att relativt många särskilt utsatta personer inte har velat ta emot den hjälp som de har blivit erbjudna.

- Både intervjuade beställare och utförare av skyddade boenden berättar om situationer då de har erbjudit särskilt utsatta personer möjligheter att bo i skyddat boende, men där de särskilt utsatta personerna själva har valt att tacka nej till erbjudandet om hjälp.
- Det tycks extra vanligt bland särskilt utsatta personer att själva avbryta sin vistelse i skyddat boende. Vanliga orsaker som anges i intervjuerna till varför särskilt utsatta personer nekar förfrågningar och/eller avbryter vistelser är **hemlängtan** (till exempel till husdjur) och/eller att personen inte trivs med boendeformen (till exempel kollektivboende). Detta behöver såklart inte nödvändigtvis betyda att kommunernas eller de skyddade boendenas förmåga brister, men kan likväl eventuellt indikera att existerande boenderesurser inte alltid är tillräckliga.

"En äldre kvinna bodde hos oss men trivdes inte alls och ville avbryta. Vi har ju fullt av barn och skrik, och den äldre kvinnan ville ha lugn och ro"
Föreståndare, skyddat boende

"Vi sa ja till att ta emot en mycket ung tjej utsatt för hedersrelaterat våld och förtryck, men när hon hörde att hon skulle vara relativt ensam vägrade hon att komma. Hon ville ha fler människor omkring sig än vad hon kunde få här"
Föreståndare, skyddat boende

"Vi känner till flera kvinnor i kommunen som faktiskt stannat kvar i sina destruktiva relationer p.g.a. att de inte upplever att de kan få rätt stöd av oss"
Socialsekreterare, kommun

Förändring över tid: Ökad möjlighet att hjälpa, men farhåga att behov ökar snabbare än resurser

- För att kunna tillgodose nya behov i samband med t.ex. det ökade flyktingmottagandet kommer ytterligare beredskap och resurser att behövas enligt respondenterna
- Många positiva förändringar beskrivs av respondenterna vara under utveckling, t.ex. nya länsövergripande samarbeten med andra kommuner och framtagande av nya handlingsplaner

Beställarnas och utförarnas förmåga att hjälpa anses ha förbättrats över tid. Överlag uttrycks en försiktig optimism kring utvecklingen av förmågan att hjälpa särskilt utsatta personer. Exempelvis beskriver kommuner att förmågan att hjälpa särskilt utsatta personer har förbättrats i samband med att allt fler kommuner har fått särskilda kvinnofridssamordnare som jobbar dedikerat med frågor kring mäns våld mot kvinnor. Över tid tycks också kompetensen om särskilda behov ha stärkts, även om utvecklingen inte går lika snabbt för alla särskilt utsatta personer. Kvinnofrid beskrivs av respondenterna ha blivit en mer prioriterad fråga i stat och kommuner, och det finns i dag mer resurser och utbildningar för frågorna än tidigare.

De intervjuade representanterna för beställare och utförare av skyddade boenden lyfter också fram många positiva förändringar för att stärka förmågan att tillgodose behoven hos personer med särskilda behov. Exempelvis nämner flera respondenter nya länsövergripande samarbeten med andra kommuner och framtagande av nya handlingsplaner.

"Vi har fått något säkrare finansiering över tid, vilket stärker vår förmåga att hjälpa särskilt utsatta personer"

Föreståndare, skyddat boende

"Vi har anställt en kvinnofridssamordnare som ska hjälpa till bl.a. med att vidareutveckla verksamheten, se över samverkan och ta fram en ny handlingsplan, vilket vi tror kan gynna särskilt utsatta personer"

Socialsekreterare, kommun

Förekomsten av särskilda behov beskrivs öka snabbare än resurserna

Ökningar i förekomsten av särskilda behov beskrivs i intervjuer med socialsekreterare och föreståndare för skyddade boenden dock ha gjort det svårt att uppbåda tillräckligt med resurser för att kunna ge alla våldsutsatta adekvat hjälp. Exempelvis har det blivit svårare att få tag på arabisktalande tolkar i och med det ökade flyktingmottagandet, och respondenterna svarar att de tror att förmågan att kunna hjälpa personer med utländsk härkomst kommer att ställas på prov ytterligare framöver. I intervjuerna hörs även oro över att en allt mer ansträngd ekonomisk situation inom offentlig sektor kan komma att innebära en nedprioritering av frågor kring våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor.

"Vi märker redan av att det har blivit svårare att få tag på arabisktalande tolkar nu i samband med flyktingkrisen"

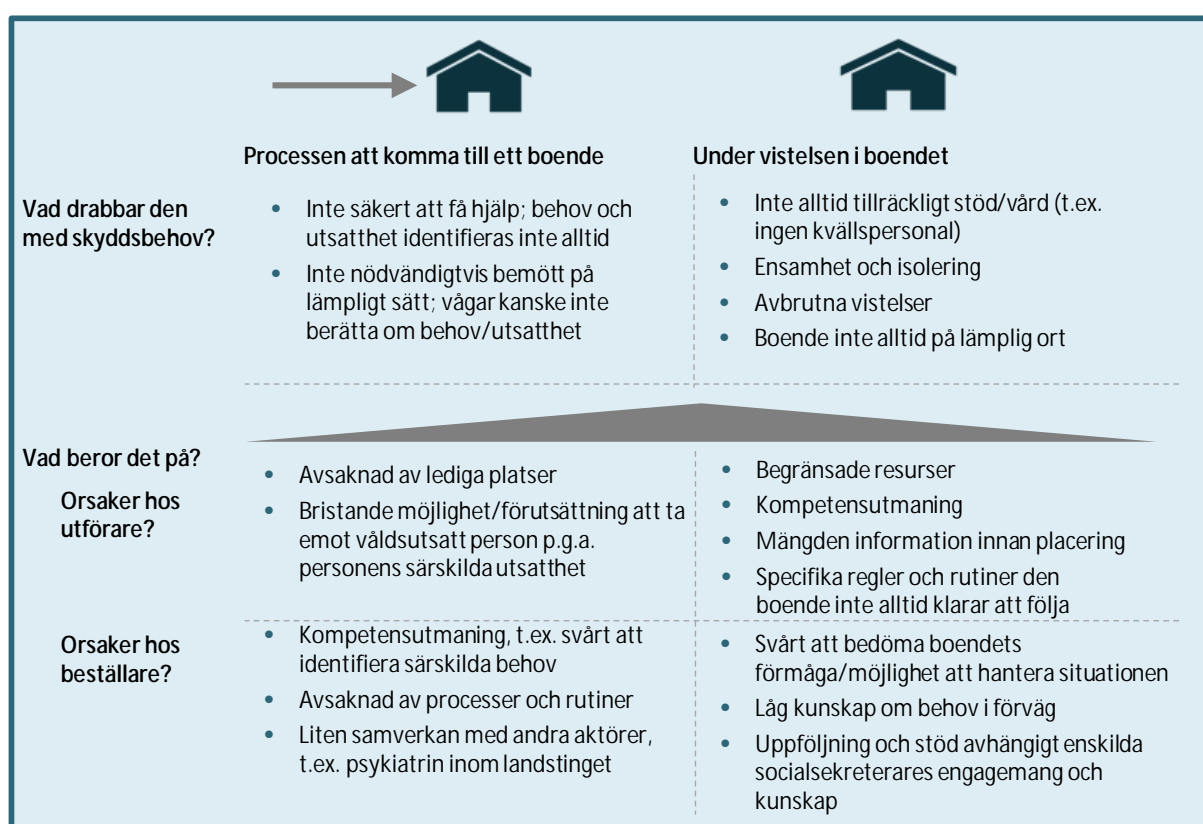
Föreståndare, skyddat boende

"Vår kommun har inte så mycket resurser och det är svårt att få till förebyggande arbete som kommer att ha effekt först om flera år när det finns så mycket akuta problem som behöver hanteras"

Socialsekreterare, kommun

5 Utmaningar för att ge särskilt utsatta personer adekvat hjälp

I kapitel 3 konstaterades att respondenterna själva beskriver sin förmåga att tillgodose särskilt utsatta personers behov i skyddat boende som begränsad, samtidigt som förekomsten av särskilda behov är hög. I detta kapitel beskrivs närmare vilka utmaningar som intervjuade beställare och utförare av skyddade boenden ser, uppdelat på utmaningar som påverkar processen att ordna en plats på ett boende och utmaningar som försvårar vistelsen i boendet.

Figur 3: Sammanställning av intervjuresultat angående hinder och utmaningar för att tillgodose särskilt utsatta personers behov i skyddat boende.

5.1 Utmaningar i processen att komma till skyddat boende

Ett antal hinder och problem som kan drabba en särskilt utsatt person i samband med processen att komma till skyddat boende har lyfts i intervjuerna. Bland annat nämner respondenterna att de särskilda behoven bland personer utsatta för mäns våld mot kvinnor inte alltid identifieras, att behoven ofta felbedöms och att det ibland inte är möjligt att hitta en lämplig plats i ett skyddat boende.

Upplevda orsaker hos beställaren

Bristande identifiering av särskilt utsatta personers behov

I intervjuerna beskrivs att det är extra svårt att identifiera våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer, och representanter för både kommuner och skyddade boenden berättar i intervjuer att kommuner och andra aktörer ibland brister i identifieringen av våldsutsatthet.

- Respondenterna beskriver att kunskap och resurser, inom exempelvis hemtjänsten, för att kunna identifiera våldsutsatthet bland äldre och funktionsnedsatta är otillräckliga. Avseende utredning och resurser påpekas också att det ibland är ottydligt var ansvaret att utreda den våldsutsattas olika behov ligger i organisationen, vilket kan påverka möjligheterna till identifiering. Det faktum att utredningsresurser ofta saknas beskrivs även kunna innebära att platserna i skyddade boendena inte heller alltid används optimalt.
- Vidare har också några intervjuade kommunanställda beskrivit att de ibland upplever att de riskidentifieringsverktyg som de använder inte är tillräckligt skarpa, och att de inte alltid kan lita på resultaten från de standardiserade bedömningsmallarna.

Vidare beskriver respondenterna att värderingar och fördomar kan påverka i vilken utsträckning våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer identifieras.

- Exempelvis kan förutfattade meningar om att "äldre är snälla och misshandlar inte" påverka i vilken utsträckning kommuner och andra aktörer agerar, enligt respondenterna.
- Flera anställda på skyddade boenden som har intervjuats berättar att de tror att socialtjänsten ibland bemöter skyddssökande på ett olämpligt sätt.

"Jag tror att vissa socialsekreterare agerar fördomsfullt mot vissa HBTQ-personer och skuldbelägger dem genom att exempelvis fråga om de verkligen behöver leva ut sin sexualitet"
Föreståndare, skyddat boende

Otillräcklig förståelse för, och kompetens kring, särskilt utsatta personers behov

I intervjuerna lyfter såväl anställda vid kommuner som skyddade boenden att det kan vara utmanande att förstå vilka behov en särskilt utsatt person med skyddsbehov faktiskt har.

- Många av representanterna för beställare och utförare av skyddade boenden berättar att de har tagit emot våldsutsatta personer där det senare har visat sig att kommunerna som har gjort placeringarna inte korrekt har identifierat vilka behoven är innan placeringen gjorts.
- Flera tillfrågade skyddade boenden anser att en underskattning ofta görs på kommunal nivå av vilken kompetens som krävs i utredningsförfarandet av särskilt utsatta personers behov.

"Det finns så många aspekter som man måste ta hänsyn till när man gör en placering. Vissa socialsekreterare tror till exempel att en våldsutsatt kommer må bra av att komma iväg till ett hotell och få det lite lugnt. Eftersom vi träffar kvinnor som har varit utsatta för trafficking vet vi dock att dessa nästan alltid har sålts och utnyttjats på hotellrum. Det sista de vill är att sitta ensamma i ett tomt hotellrum igen"

Föreståndare, skyddat boende

"Vi märker att det finns en övertro bland flera socialsekreterare som gör placeringar hos oss kring hur väl de själva tror att de kan hantera hedersrelaterat våld och förtryck, bara för att det har uppmärksammats så mycket de senaste åren. Exempelvis händer det att socialsekreterare underskattar skyddsbehovet och att de antar att de hedersvåldsutsatta unga kvinnorna har större förmåga att klara sig själva än vad de egentligen har"

Föreståndare, skyddat boende

Vidare beskriver intervjuade föreståndare för skyddade boenden att socialsekreterares kompetens och engagemang starkt påverkar möjligheten att ta fram en plan för den våldsutsatta, vilket i sin tur påverkar utförarnas benägenhet att ta emot en särskilt utsatt person.

- Många intervjuade föreståndare för skyddade boenden upplever att socialsekreterares kvalifikationer och förmåga att lägga upp en plan för den våldsutsatta varierar kraftigt.
- Flera intervjuade boenden har berättat att de har nekat förfrågningar från socialsekreterare där de inte är övertygade om socialsekreterarens fortsatta engagemang och/eller kompetens att hantera den särskilt utsatta personen.

"När vi känner att socialsekreteraren inte har en tydlig plan för vistelsen, eller vad som ska hända efteråt samt förstår vilka behov den särskilt utsatta personen har, måste vi neka. Att bo i skyddat boende ska ju vara en del i en händelsekedja. Kommunen kan inte bara placera här och tro att vi ska ta över allting"

Föreståndare, skyddat boende

Enligt respondenterna finns det också andra faktorer som påverkar det tidiga bemötandet och som kan påverka i vilken utsträckning personer med särskilda behov identifieras eller själva vågar söka hjälp. En intervjuad kvinnofridssamordnare berättade exempelvis att hennes verksamhet delade väntrum med missbruksenheten i kommunen. När en missbrukande våldsutsatt kvinna sökte hjälp hos dem riskerade hon därmed att behöva vänta i samma rum som förövarens bekanta eller förövaren själv (då förövaren i detta fall själv var i aktivt missbruk).

Avsaknad av rutiner och sammanställd information

En majoritet av alla intervjuade socialsekreterare lyfter att det är problematiskt att det inte finns någon samordnad, lättillgänglig information om vilka boenden som finns och deras kapacitet.

- Intervjuade socialsekreterare beskriver att det är svårt att veta var de kan vända sig, och att det kan vara tidskrävande att ringa till olika anordnare av skyddade boenden och fråga om deras möjlighet att ta emot särskilt utsatta personer.

- Överlag tycks kännedom om vilka boenderesurser som existerar vara relativt begränsad bland flera intervjuade beställare av skyddat boende. Exempelvis uppgav en intervjuad socialsekreterare att det inte finns några boenden i hela landet som tar emot missbrukande kvinnor, vilket inte stämmer.
- Flera utförare av skyddat boende (framför allt de som är relativt nystartade och/eller har nischkompetens) som har intervjuats lyfter också att det är problematiskt att det inte finns mer sammanställd information som socialsekreterarna kan använda sig av för att hitta deras verksamheter, och dessa utförare uttrycker att det är svårt att marknadsföra sig själva och få placeringar.

"Vi träffar inte de här grupperna så ofta så det blir en riktig detektivjakt och mycket pusslande när någon med en komplex behovsbild dyker upp och vi med kort varsel ska försöka ta reda på vilka skyddade boenden som har kapacitet att ta emot just de behoven"
Socialsekreterare, kommun

"Vi är underbelagda och vet inte hur vi kan få fler placeringar. Vi skulle kunna ta emot fler särskilt utsatta personer, men få känner till oss eftersom vi är relativt nystartade, och vi vet inte riktigt var vi ska vända oss"
Föreståndare, skyddat boende

"Även om vi har kunnat lösa situationerna har det varit väldigt bökigt och lett till mycket merarbete. Vi löser det mesta, men visst kan det vara ett stort pussel. Det tar ofta för lång tid"
Socialsekreterare, kommun

"Jag har ingen aning om den kvinnojour som vi brukar använda är handikappanpassad eller inte. Det har jag aldrig tänkt på"
Socialsekreterare, kommun

Många intervjuade kommunanställda beskriver också att deras kommuner saknar rutiner vid akuta situationer och att handlingsplanerna för våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor inte är praktiskt användbara. En annan utmaning kopplad till information och rutiner är att **kommunövergripande handlingsplaner** (gemensamma för flera olika nämnder i kommunen) och checklistor ofta saknas, vilket anses försvåra placeringar i skyddade boenden enligt respondenterna.

"Det är så vanligt med handlingsplaner där det bara står klyschor i stil med att "alla har rätt till sitt liv". I skarpt läge har man inte mycket nytta av sådana aforismer"
Socialsekreterare, kommun

"Vår handlingsplan är endast beslutad av socialnämnden och vårt mandat är litet. Vi behöver en kommunövergripande handlingsplan för att verkligen kunna hjälpa de särskilt utsatta"
Socialsekreterare, kommun

Bristande samverkan mellan olika aktörer beskrivs kunna orsaka att det blir otydligt vilken aktör som har ansvaret för de särskilt utsatta personerna.

- Vad gäller personer med sammansatta behov kan det ibland vara otydligt exempelvis om det är landstingets, Migrationsverkets eller socialtjänstens uppgift att betala för stöd i skyddat boende, och vilka behov som ska ombesörjas av vilken aktör.
- Flera respondenter berättar att placeringar i skyddat boende ibland har dragit ut på tiden på grund av att oenigheter kring ansvarsfrågan har behövt lösas före placering.

"Jag brukar säga att mitt jobb går ut på att spela volleyboll. De gånger jag får mycket beröm av mina kollegor är när jag lyckas lägga över arbetsuppgifter, inte minst de kring särskilt utsatta personer som kommer att driva mycket arbete, på andra enheter"
 Socialsekreterare, kommun

Upplevda orsaker hos utföraren

Generellt begränsad tillgång till platser, oavsett typ av behov

I många intervjuer beskrivs att det är svårt att göra placeringar i skyddade boenden på grund av att det inte finns plats, oavsett förekomsten av särskilda behov.

- Ett stort antal intervjuade utförare av skyddade boenden svarar att de under det senaste året har behövt neka i genomsnitt cirka 50 procent av alla förfrågningar om placeringar på grund av platsbrist.
- Eftersom att det i regel är svårare att hitta boenden som kan ta emot mer komplexa behov blir det också ännu mer utmanande att ordna med alternativ när de mer specialiserade boendena inte har lediga platser. I intervjuer beskrivs hur ansvariga socialsekreterare ibland behöver ordna med boenden långt borta eller på vandrarhem för att de inte hittar något annat ledigt alternativ.
- Flera intervjuade socialsekreterare uttrycker att det känns osäkert att behöva göra placeringar i skyddade boenden som de inte känner till sedan tidigare och där de inte har någon förkunskap om utförarnas kvalitet, något som flera respondenter menar händer allt för ofta.

"Jag vet faktiskt inte hur många förfrågningar om att ta emot särskilt utsatta personer vi får. Ofta när en socialsekreterare ringer och frågar om vi kan ta emot en våldsutsatt så inleder vi ju med att säga att det är fullt, och då tar samtalet slut där innan vi har hunnit fråga vilka behoven är"
 Föreståndare, skyddat boende

Enligt tillfrågade utförare av skyddat boende är en anledning till att skyddade boenden relativt ofta är fullbelagda att våldsutsatta som inte längre har behov av skydd inte kan flytta på grund av att de inte har möjlighet att erhålla annat boende. Detta blir enligt respondenterna ett extra stort problem för det fåtal jouter som i övrigt faktiskt har kapacitet att ta emot särskilt utsatta personer, men där personer med särskilda behov kan ha stora problem att ta sig därifrån och i stället bor kvar längre än nödvändigt.

De platser som är lediga är ofta inte tillgängliga eller anpassade för särskilt utsatta. Även om ett boende har ledig kapacitet är det inte säkert att boendet kan ta emot en våldsutsatt person med särskilda behov. Tillgången till platser i skyddade boenden som de facto har möjlighet att hjälpa särskilt utsatta personer beskrivs, som tidigare har konstaterats, ofta vara begränsad även när boenden inte är fullbelagda.

- De intervjuade representanterna för skyddade boendena hänvisar framför allt till kompetens- och personalbrist som förklaring till varför de behöver neka förfrågningar om att ta emot personer med särskilda behov. Detta förklaras delvis av att många av de intervjuade utförarna är ideella, utan ekonomiska resurser att exempelvis ha personal kvällstid eller fördjupad kompetens inom olika områden.
- Flera skyddade boenden uttrycker också att den kompetens och utbildning som de har inte är *tillräcklig*.

"En tolk kan kosta 1 000 kr per timme och då blir det ju väldigt svårt för oss som liten jour att kunna tillhandahålla tillräckligt tolkstöd"
Socialsekreterare, kommun

"Vi har inga anställda, bara volontärer. Även om det finns olika kurser om till exempel våldsutsatta äldre har ingen av oss möjlighet att ta ledigt och resa iväg för detta – vi har ju andra jobb på dagarna"
Föreståndare, skyddat boende

"Vi är visserligen HBTQ-certifierade, men jag vet ändå inte riktigt om vi som personalgrupp verkligen skulle klara det så bra om vi fick ett sådant fall"
Socialsekreterare, kommun

I intervjuerna har det också framgått att skyddade boenden ibland nekar placeringar även när de har rätt kompetens. I dessa fall kan det handla om att de bedömer att den särskilt utsatta personen kommer att vara för resurskrävande.

- Särskilda behov är ofta dyrare att tillgodose, och skyddade boenden kan behöva säga nej för att de inte har tillräckligt med resurser, exempelvis om en våldsutsatt väntas behöva så pass mycket tolkstöd att boendet inte har råd att bekosta detta och att stöd inte finns att tillgå från socialtjänsten.

"En våldsutsatt kvinna hade helt rätt profil för oss, utsatt för hedersrelaterat våld och så, men då hon var rullstolsburen var vi tvungna att säga nej. Det kändes oerhört tungt"
Föreståndare, skyddat boende

- Vidare beskriver respondenterna att det är vanligt att neka förfrågningar på grund av att den våldsutsattas behov anses vara för komplexa och att förmåga/resurser saknas för att kunna tillgodose ett/flera av behoven, även om vissa behov kan tillgodoses.

"Det är kombinationerna av behov som är svåra och som ställer till det för oss. Visserligen är en del kombinationer ganska ovanliga, och det går kanske inte att vara beredd på allt, men vissa behov borde man i alla fall kunna tillgodose bättre"
Socialsekreterare, kommun

Av de intervjuade utförarna är det färre än tjugo procent som svarar att de kan ta emot personer som inte kan klara sig själva i boendet (det är dock viktigt att understryka att respondenternas uppfattning av vad det innebär att "klara sig själv" eventuellt skiljer sig åt). Samtidigt uttrycker respondenter att det är vanligt att särskilt utsatta personer har svårt att klara sig själva i skyddade boenden.

Värderingar och fördomar påverkar tillgängligheten

Vidare beskriver respondenterna att även värderingar och fördomar hos anställda i boendet, eller hos andra våldsutsatta som redan bor i det skyddade boendet, kan bidra till att boendet nekar en förfrågan om placering av en person som är särskilt utsatt.⁴

"Om det är en papperslös som vi tror att vi kan hjälpa med till exempel att överklaga ett beslut om uppehållstillstånd kan vi säga ja, men om fallet känns hopplöst redan från början säger vi nej"
Föreståndare, skyddat boende

"Alltså det är inte de tiggande romerna utan svenska och finska romer som jag pratar om, de har vi haft några av hos oss. Men aldrig tiggarna"
Föreståndare, skyddat boende

En ytterligare anledning som flera intervjuade föreståndare för skyddade boenden lyfter som orsak till att de kan behöva neka förfrågningar angående att ta emot särskilt utsatta personer är att de ibland inte känner att den särskilt utsatta personen kommer att passa in bland de andra boende eller att det redan finns andra personer i boendet som den särskilt utsatta inte bör bo med.

"Vi kunde inte ta emot en hedersvåldsutsatt kvinna för vi hade redan en hedersvåldsutsatt landsman hos oss i boendet. Vi kunde inte lita på att den nya kvinnan inte skulle äventyra säkerheten för den våldsutsatta som redan bodde hos oss"
Föreståndare, skyddat boende

Finansieringsutmaningar beskrivs försvåra satsningar på särskilda behov

I en stor andel av intervjuerna beskrivs att osäker finansiering och projektfinansiering försvårar investeringar och möjligheter för skyddade boenden att göra satsningar för att kunna anpassa verksamheten så att personer med särskilda behov kan tas emot.

- Föreståndare för skyddade boenden, framför allt ideella boenden, lyfter i intervjuerna att de ofta får projektfinansiering med relativt kort framförhållning, vilket bland annat försvårar möjligheten att anställa.
- Vidare beskriver intervjuade utförare av skyddat boende att osäkerheten i den ekonomiska situationen även ökar personalomsättningen och leder till att anställda söker sig vidare till andra yrkesroller, vilket också anses påverka kompetensen att ta emot särskilt utsatta personer.

⁴ Det är dock svårt att fånga värderingar i intervjuerna. Exempelvis kan ett boende som svarar att det inte är några problem att ta emot HBTQ-personer fortfarande (såväl medvetet som omedvetet) utsätta HBTQ-personer för homo/bi/transfobiskt bemötande.

- Den osäkra finansiella situationen beskrivs i intervjuerna också leda till färre investeringar som skulle kunna gynna särskilt utsatta personer, såsom handikappanpassning. Flera intervjuade anställda vid skyddade boenden beskriver att det är svårt att prioritera kvalitetshöjningar för särskilt utsatta personer när det är utmanande att över huvud taget finansiera den ordinarie verksamheten.

"Med en hållbar och mer stabil ekonomi skulle vi kunna, och våga, vidareutveckla verksamheten"
Föreståndare, skyddat boende

Brist på platser som uppfyller de särskilt utsatta personernas egna preferenser

Av intervjuerna framgår att våldsutsatta personer med särskilda behov själva inte alltid är tillfreds med erbjudet stöd.

- I flera intervjuer har kommunrepresentanter berättat om hur till exempel våldsutsatta äldre inte vill lämna sitt hem, och har nekat att bo kollektivt även när detta har varit det enda tillgängliga alternativet.
- Enligt respondenterna måste ofta den våldsutsatta göra någon form av uppoffring för att kunna bo i skyddat boende, exempelvis lämna ifrån sig sitt husdjur. Detta kan enligt respondenterna ibland leda till att särskilt utsatta personer i större utsträckning avstår erbjuden plats i skyddat boende, eftersom att de i regel har fler behov som de behöver tumma på vid en placering.

"Det ställs ju inte bara krav på oss. Det ställs ju även krav på kvinnorna. Du blir ryckt från din närmiljö, dina vänner och din familj, du får inte använda Facebook och du får inte ha någon smartphone. Särskilt utsatta kan ha extra svårt att anpassa sig och komma till rätta i en ny miljö. Det är ju inte så lätt för en utländsk kvinna att klara sig ute på landsbygden, där kanske ingen pratar hennes språk, samtidigt som barnen helst vill bo kvar hemma"
Socialsekreterare, kommun

"Har en våldsutsatt äldre kvinna bott i samma hus i 45 år är hon kanske inte så pigg på att flytta därifrån"
Socialsekreterare, kommun

5.2 Utmaningar under vistelsen i skyddat boende

Det finns även ett antal utmaningar som påverkar möjligheterna för särskilt utsatta personer att få adekvat stöd och skydd *under* vistelsen i boendet. Bland annat kan det handla om att särskilt utsatta personer blir isolerade, saknar stöd (till exempel på sitt eget språk) för att bearbeta det de har varit med om, och/eller inte trivs med boendeformen, samt att utföraren kan behöva avbryta vistelsen.

Upplevda orsaker hos beställaren

En anledning till att placeringar av särskilt utsatta personer ibland inte håller tillräckligt hög kvalitet beskrivs av respondenterna vara att dialogen mellan skyddade boenden och socialtjänsten brister.

- Flera intervjuade representanter för skyddade boenden berättar att socialtjänsten har gjort placeringar hos dem, för att sedan inte följa upp och/eller hålla kontakten.
- I intervjuerna beskrivs att utmaningarna är extra stora när särskilt utsatta personer placeras i kommuner långt borta. Såväl intervjuade föreståndare för skyddade boenden som socialsekreterare beskriver att det i dessa fall kan bli en otydlig ansvarsfördelning mellan den mottagande kommunen, kommunen som har gjort placeringen och det skyddade boendet.

"Vi försökte kontakta ansvarig socialsekreterare i tre månaders tid, men fick inget svar"
Föreståndare, skyddat boende

"Ibland fungerar vår dialog med socialtjänsten under placeringen jättebra, i andra fall inte alls. På det stora hela känns det som ett lotteri"
Föreståndare, skyddat boende

Vidare beskriver skyddade boenden utmaningar med att de särskilt utsatta personerna kan ha svårt att fullt bearbeta sina upplevelser av våld på grund av att de får för korta vistelser i boendet. Detta sägs bero på att vissa socialsekreterare ibland känner sig nödgade att spara pengar, och därmed planerar för en placering i boendet som är kortare än önskvärdt ur ett behandlingsperspektiv, enligt tillfrågade utförare. Flera intervjuade anställda vid skyddade boenden som har mer specialiserad kompetens, och högre dygnstaxa, uttrycker att de ofta känner att socialtjänsten i för stor utsträckning beslutar om längden på placeringen på basis av att försöka minimera kostnaderna, snarare än att se till behoven.

"Ibland är socialtjänsten bara villig att betala för boende hos oss under mycket korta tidsperioder. Vi upplever att de utsatta kvinnorna då blir fullt upptagna med att tänka på vad som kommer att hända framöver och var de ska bo senare och inte kan tillgodogöra sig vården här och nu"
Föreståndare, skyddat boende

Upplevda orsaker hos utföraren

Mottagen i boende, men svårigheter att få tillräckligt stöd

I många intervjuer lyfts också att särskilt utsatta personer ibland tas emot på grund av de skyddade boendenas stora engagemang och goda vilja att försöka lösa situationer, men att det stöd och de resurser som de våldsutsatta sedan erhåller i boendet inte är tillräckligt. I intervjuerna uttrycker flera socialsekreterare att de ofta får nöja sig med den boendelösning de lyckas få tag på, men att erhållen kvalitet egentligen ofta lämnar mycket att önska.

"En funktionsnedsatt kvinna som bodde hos oss kunde inte få upp ytterdörren själv"
Föreståndare, skyddat boende

"Vi tar emot många utländska kvinnor, men ibland kan det ju ta upp emot två dagar att ordna med tolk"
Föreståndare, skyddat boende

Särskilda behov visar sig ibland först i boendet, och nya behov kan uppstå. Flera utförare av skyddade boenden lyfter i intervjuerna att de, trots att de i regel ställer många frågor om den våldsutsatta inför placering, inte alltid har tillräckligt med information, vilket kan ge upphov till utmaningar i omhändertagandet.

- Vissa skyddade boenden beskriver exempelvis att de har fått reda på att vissa våldsutsatta är papperslösa först efter att placeringen är gjord, vilken kan ställa nya krav på den typ av hjälp som de våldsutsatta personerna kommer att behöva under tiden i boendet. Intervjuade representanter för skyddade boenden beskriver att de tror att detta beror på en kombination av att kommunerna inte alltid berättar om alla behov i förväg och att kommunen inte alltid känner till alla behov.
- Ibland uppstår också helt nya behov under tiden i boendet. Exempelvis berättade en föreståndare för ett skyddat boende under en intervju att de varit med om en placering där ett migrationsärende efter en tid helt tog överhanden och överskuggade möjligheten att kunna hjälpa den våldsutsatta personen att bearbeta våldet, då allt fokus hamnade på migrationsärendet.

*“90 procent av gångerna får vi reda på neuropsykiatriska diagnoser först efter att placeringen är gjord. Eventuellt berättar inte socialsekreterarna allt för oss så att vi inte ska säga nej”
Föreståndare, skyddat boende*

Regler och rutiner kan vara svåra att förhålla sig till för särskilt utsatta. Ibland måste vistelser i skyddat boende för särskilt utsatta personer avbrytas, till exempel för att de våldsutsatta inte har följt olika förhållningsregler i boendet.

- Våldsutsatta kan ha levt under stor kontroll tidigare, och väl i skyddat boende kan det vara svårt att förhålla sig till de regler och rutiner som boendet har, enligt flera intervjuade kommunanställda.
- Flera intervjuade socialsekreterare beskriver att de ibland känner att förhållningsreglerna i de skyddade boendena är för hårda, och att de önskar att det ska finnas mer flexibilitet i termer av vilka snedsteg och avvikelser från regler och rutiner som de våldsutsatta tillåts göra innan de behöver ordna med en ny placering.
- En utmaning med avbrutna vistelser är enligt respondenterna dels att de innebär ett nytt uppbrott för den våldsutsatta, dels att det kan bli svårare att hitta ett nytt skyddat boende att göra en placering i. Om en våldsutsatt redan har bott i ett boende en gång kan det dessutom vara svårt att få komma tillbaka dit, bl.a. eftersom att boendet inte vet om adressen har läckts och om boendet längre är en säker plats för den våldsutsatta.

"Det var en ung tjej med attitydproblem som inte följde våra rutiner kring städning och matlagning och då fick vi skriva ut henne.

*Någon ordning måste det väl ändå vara"
Föreståndare, skyddat boende*

"Det kan vara svårt att placera om en kvinna som har blivit utskriven för att ha brutit mot regler.

*Hon kan ju bli stämplad, och nya boenden kan vara tveksamma inför att ta emot"
Socialsekreterare, kommun*

Vistelser i skyddat boende för särskilt utsatta personer kan också behöva avbrytas av andra orsaker. Exempelvis berättade en intervjuad anställd vid ett skyddat boende att de varit tvungna att avbryta en vistelse för en kvinna med hemtjänst, efter att över tjugo personer från hemtjänsten besökt boendet och personalen på boendet till slut ansåg att situationen var ohållbar ur ett skyddsperspektiv.

6 Efterfrågade åtgärder för att förbättra särskilt utsatta personers situation

Ett stort antal åtgärder - av i huvudsak tre olika typer - efterfrågas av såväl intervjuade beställare som anordnare av skyddade boenden. Åtgärder efterfrågas för att:

- Förbättra *identifieringen* av våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer.
- Kunna hitta en lämplig *plats* i skyddat boende för särskilt utsatta personer.
- Placeringar av särskilt utsatta personer i skyddade boenden ska hålla tillräckligt *god kvalitet*.

En fjärde viktig aspekt som också har efterfrågats i intervjuerna, men som delvis faller utanför ramen för denna kartläggning, är åtgärder för att förebygga behovet av skyddat boende för särskilt utsatta personer, det vill säga våldsprevention. Nedan redovisas de vanligast förekommande önskemålen vad gäller åtgärder, så som respondenterna själva har uttryckt dem, utan bedömning av förslagets rimlighet. Rekommendationer kring möjliga förbättringsåtgärder presenteras i stället i kapitel 6.

6.1 Förbättrad identifiering av våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer

Flera åtgärder för att förbättra identifieringen av våldsutsatthet bland särskilt utsatta personer efterfrågas. Åtgärder efterfrågas framför allt avseende kompetensutveckling, förbättrade arbetssätt och informationsspridning:

- *Höjning av den allmänna kunskapsnivån kring våld bland de som arbetar nära särskilt utsatta grupper, till exempel inom äldreomsorgen, hemtjänsten, LSS, psykiatrin och så vidare genom införande av fler regelbundna kurser och utbildningar.*
- *Skapande av samverkansnätverk bland de som arbetar nära särskilt utsatta grupper, till exempel psykiatrin och socialtjänsten, för att skapa bättre infrastruktur för samarbete och kommunikation mellan relevanta aktörer när misstanke om våldsutsatthet uppstår.*
- *Vidareutveckling av de riskidentifieringsverktyg som används i bedömningssamtal i kommunen.*

- *Förbättring av informationsspridning om våld och särskilt utsatta grupper samt vilken hjälp som finns att tillgå genom mer information i till exempel vården, äldreomsorgen, asylboenden samt på kommunens hemsida för att sänka tröskeln för anhöriga och de våldsutsatta att identifiera våldet, anmäla och ta kontakt med socialtjänsten.*

6.2 Ökade möjligheter för särskilt utsatta personer att få en plats i boenden

För att i större utsträckning kunna möjliggöra att särskilt utsatta personer kan erbjudas plats i skyddat boende efterfrågas åtgärder både för att få till stånd mer effektiv användning av existerande boenden och för att fler nya boenden (generella och nischade) ska tillkomma. Inom ramen för att få till en bättre användning av existerande boenden beskrivs det enligt respondenterna i intervjuerna vara relevant både med åtgärder som ökar de existerande boendenas möjlighet att ta emot särskilt utsatta personer samt att införa åtgärder som skapar förbättrad kännedom om vilka boenden som finns.

Bättre användning av existerande skyddade boenden

Åtgärder för att öka de existerande boendenas möjligheter att ta emot För att få till en bättre användning av existerande skyddade boenden efterfrågas åtgärder inom bland annat kompetensutveckling, arbetsätt och tilldelning av ekonomiska resurser:

- *Höjning av boendenas allmänkompetens genom regelbundna utbildningar för att bättre kunna hantera till exempel fysiska och kognitiva funktionshinder samt neuropsykiatriska diagnoser. Utbildningsåtgärder för andra verksamheter som ibland tillfälligt fungerar som boende för särskilt utsatta personer, till exempel äldreboenden och LSS-boenden, efterfrågas också.*
- *Skapande av en samordnande resurs dit skyddade boenden kan vända sig med frågor; för att känna sig trygga i att ta emot särskilt utsatta personer efterfrågar flera skyddade boenden att det ska vara möjligt att kunna vända sig någonstans vid frågor och att få till exempel information om vad som är viktigt att tänka på när placeringar av särskilt utsatta personer görs.*
- *Utveckling av rutiner för samverkan med externa aktörer (till exempel hemtjänst, psykiatri och LSS) efterfrågas för att skyddade boenden smidigt, snabbt och säkert ska kunna ta emot särskilt utsatta personer som kräver stöd av till exempel externa vårdgivare eller hemtjänst.*
- *Skapande av möjlighet för våldsutsatta som inte längre har skyddsbehov att lämna det skyddade boendet genom förturssystem och samarbeten med till exempel bostads-/fastighetsbolag.*

- *Säkerställande av att kommunen fattar beslut om ekonomiskt stöd till boenden med längre framförhållning för att underlätta verksamhetsplanering och investeringar.*

Åtgärder för att öka kännedomen om vilka boenden som finns och kompetens om behoven

För att öka kännedomen om vilka boenden som existerar och deras möjligheter att ta emot personer med särskilda behov, samt ökade möjligheter att korrekt bedöma behov, efterfrågas bland annat mer samordning av information och geografiskt övergripande nätverkssamarbeten:

- *Inventering och sammanställning över boenderesurser där det framgår vilka boenden som finns, deras kapacitet och resurser att ta emot personer med särskilda behov, kontaktuppgifter osv.*
- *Skapande av gemensamma boendesamordnare mellan mindre kommuner, där samordnaren ges bättre möjlighet till kontinuitet i sitt arbete än när enskilda socialsekreterare i små kommuner sporadiskt hanterar kvinnofridsärenden.*
- *Skapande av nätverk och utbildningar för nischade och nystartade/underbelagda skyddade boenden med information om marknadsföring och vad boenden kan göra för att nå ut och få fler placeringar.*
- *Höjning av kompetens kring särskilda behov genom regelbundna kurser inom såväl socialtjänsten som i andra delar av kommunen; intervjuade kommunrepresentanter efterfrågas till exempel kompetenscenter och/eller utbildningsnätverk.*
- *Uppbyggnad av statistiksystem för att bättre kunna analysera särskilt utsatta grupper situation i skyddat boende; mer övergripande kunskap efterfrågas bland annat för att förstå 1) varför många personer med särskilda behov avbryter sina vistelser eller varför de inte väljer att bo i skyddat boende trots att de erbjuds plats, 2) varför personalomsättningen är hög i kommuner och hur en bättre kontinuitet kan uppnås och 3) variationer och trender i beläggning och hur resurser kan sättas in för att parera dessa. För att det ska kunna ske förbättringar avseende placeringarnas kvalitet efterfrågas också mer kunskap om vilka metoder och insatser som fungerar. Goda exempel efterfrågas, liksom att få bättre kännedom om olika typer av utsatthet innebär.*

Fler lämpliga platser

Flera åtgärder efterfrågas också för att öka antalet platser i skyddade boenden som är lämpliga för särskilt utsatta personer:

- *Satsning på fler generella boenden; skapande av incitament att starta fler nya boenden genom exempelvis höjning av dygnersättningen och förstärkning av den ekonomiska tryggheten för boendena.*

- *Fler boenden specialiserade mot särskilt utsatta grupper och förbättrad geografisk spridning av dessa genom att till exempel fler kommuner startar nya nischade skyddade boenden.*
- *Mer samarbete kring gemensamma boenderesurser mellan kommuner, där kommuner hjälps åt att finansiera och driva skyddade boenden.*

6.3 Förbättring av placeringarnas kvalitet

Ytterligare en viktig aspekt, utöver att kunna identifiera våldsutsatthet och hitta plats i skyddat boende, är att placeringen i skyddat boende håller god kvalitet avseende både skydd och stöd. Flera av de faktorer som diskuterats som viktiga för att ett boende ska kunna ta emot en särskilt utsatt person är även viktiga för att placeringen ska kunna hålla tillfredsställande kvalitet. Utöver de faktorer som redan har nämnts i avsnitt 5.2 efterfrågas ett par ytterligare åtgärder avseende kommunikation och arbetssätt för att säkerställa god kvalitet:

- *Tydliggörande av ansvarig socialsekreterares roll i samband med placering i skyddat boende, och bättre dialog mellan boende och socialsekreterare för hur kontakten under placeringen kommer att se ut, samt tydliggörande av ansvarsfördelning när placeringar görs i andra kommuner.*
- *Skapande av arbetssätt och rutiner för att våldsutsatta ska kunna avvika/göra snedsteg från regler och rutiner i boendet genom att exempelvis hjälpa boenden att ha både kollektivt och enskilt boende.*

6.4 Övriga åtgärder

Förebyggande av behov av skyddat boende

En invändning kring önskemålen i avsnitt 5.2 om att försöka få till stånd fler skyddade boenden är att detta framför allt innebär symtombehandling. Anställda på skyddade boenden och kommuner som har intervjuats uttrycker också att det är viktigt att själva behovet av skydd från våld förebyggs, och efterfrågar åtgärder för att kunna arbeta våldspreventivt:

- *Satsning på preventiva insatser inom våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor i kommunen; i nuläget arbetar många preventionssamordnare i kommunen framför allt med till exempel gatuvåld och ANDT-frågor. Respondenterna efterfrågar möjligheter att i större utsträckning ha ett långsiktigt förebyggande arbete även inom våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor.*

Övriga åtgärder, oavsett förekomst särskilda behov

Det finns även ett antal förbättringsåtgärder som har efterfrågats som inte direkt relaterar specifikt till särskilt utsatta personer utan som är gemensamma för samtliga personer i behov av skydd från våld:

- *Integrerande av våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor i relevanta universitets-/högskoleutbildningar; stärkt kompetens hos socialsekreterare genom att utbildning kring våld exempelvis blir en obligatorisk kurs i bl.a. socionomprogrammet.*
- *Möjligheter att flytta på förövaren i stället för den våldsutsatta; flera respondenter nämner Österrikemodellen; i Österrike går det att flytta på förövaren och förbjuda denne att återvända till hemmet under en viss tidsperiod (till exempel 30 dagar). Våldsutsatta och deras barn kan på så sätt bo kvar och fortsätta leva sina liv. Särskilt utsatta personer, som kan ha särskilda problem att finna sig till rätta på en ny plats, bygga upp ett nytt liv osv., skulle enligt respondenterna sannolikt vara extra gynnade av sådana åtgärder.*
- *Möjliggör avvikelser från vissa regler och lagar för att bättre kunna stödja de våldsutsatta; många respondenter efterfrågar exempelvis bättre möjligheter att hjälpa våldsutsattas medföljande barn att börja i skola där det skyddade boendet ligger utan godkännande från båda vårdnadshavarna samt att ta bort betänketiden som förövaren kan kräva när en våldsutsatt ansöker om skilsmässa.*
- *Upphandling av skyddat boende; det främsta argumentet mot upphandling av skyddade boenden brukar vara skyddsaspekten. Samtidigt efterfrågar flera respondenter att skyddade boenden borde upphandlas för att smidigare kunna ordna med placeringar. En ytterligare orsak till varför upphandling av skyddat boende efterfrågas är för att kunna få bättre möjligheter att ställa krav på vilken typ av skydd och stöd de skyddade boendena ska tillhandahålla.*

7 Diskussion och rekommendationer

7.1 Diskussion

Resultaten från cirka 70 semistrukturerade intervjuer med representanter för beställare och utförare av skyddade boenden visar att det finns stora utmaningar i att tillhandahålla skyddat boende för särskilt utsatta personer. Samtidigt som förekomsten av särskilda behov är relativt stor, är förmågan att tillgodose dessa behov begränsad.

Kartläggningen belyser olika orsaker till varför placeringar av personer med särskilda behov i skyddat boende inte fungerar optimalt. Det handlar inte bara om att de ekonomiska resurserna i de skyddade boendena ofta är begränsade, vilket ibland antas vara den främsta anledningen, utan det finns även ett stort antal andra utmaningar. Exempelvis har det i intervjuerna framgått att många socialsekreterare upplever att det är en stor utmaning att hitta information om vilka boenden som har möjlighet att tillgodose särskilda behov. Vidare har det av intervjuerna framgått att möjligheterna för socialtjänsten att göra en adekvat och fullständig utredning av den våldsutsattas behov ofta brister, vilket påverkar förutsättningarna för att särskilt utsatta personer ska kunna få en insats i form av skyddat boende som passar just deras unika utsatthet.

Kartläggningen har både styrkor och svagheter. Svagheter är bland annat att inga intervjuer har genomförts med särskilt utsatta personer som själva har kunnat berätta om sina upplevelser i skyddat boende.⁵ Vidare är resultaten i intervjuerna inte helt jämförbara på grund av sin kvalitativa natur. Läsaren bör också vara uppmärksam på att de grupper som lyfts i intervjuerna i regel är grupper som har nått fram till socialförvaltningen. För att över huvud taget ha möjlighet att få hjälp krävs dock generellt sett någon form av etablering i landet, såsom personnummer eller juridiska rättigheter. Vissa särskilt utsatta personer, såsom personer utan uppehållstillstånd, söker antagligen hjälp i mindre utsträckning och deras behov underskattas därför sannolikt. Eftersom att många olika typer av utsatthet diskuteras och att kartläggningen har en generell/övergripande ansats har det tyvärr inte varit möjligt att täcka in alla perspektiv, exempelvis genom att ha ett tydligt transperspektiv.

Till kartläggningens styrkor hör att den på ett systematiskt och strukturerat sätt har samlat in information om särskilt utsatta personers situation i skyddat boende. Kunskapen kring särskilt utsatta personers möjligheter att få skydd och stöd har tidigare framför allt byggts på disparata berättelser och anekdoter, men i och med denna studie finns en bättre utgångspunkt för fortsatt analys och välgrundade policyrekommendationer.

---

⁵ Att genomföra sådana intervjuer bedömdes vara för logistiskt utmanande, och problematiskt ur ett anonymitets- och skyddsperspektiv.

7.2 Rekommendationer

De många utmaningarna och förslagen på åtgärder som har lyfts i kartläggningen pekar på att problemet är komplext och mångfacetterat. Förbättringsåtgärder bör därför ske på flera nivåer och inom olika domäner för att kunna ha effekt. Exempelvis räcker det sannolikt inte att starta nya boenden med förmåga att ta emot personer med särskilda behov, utan sådana satsningar måste även följas av såväl god informationsspridning som samarbete mellan kommuner för att säkerställa att boendena faktiskt kommer de särskilt utsatta personerna till del. I kapitel 5 beskrevs ett stort antal efterfrågade förbättringsåtgärder. Nedan lyfts sju möjliga förbättringsåtgärder fram som rekommendationer utifrån denna kartläggning.

Underlätta samarbete kring boendekapacitet

Samarbeten kring, och bättre information om, boendekapacitet kan möjliggöra förbättrad tillgänglighet i skyddat boende för personer med särskilt behov, samtidigt som existerande resurser kan användas mer effektivt.

- Ø *Inventera och skapa en sammanställning över boenderesurser*; undersök möjligheten att utveckla en resurslista och/eller sökmotor där det framgår vilka boenden som finns samt deras kapacitet och resurser att ta emot särskilt utsatta personer för att kunna få översikt över existerande platser. Möjlig ägare skulle exempelvis kunna vara Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) och central finansiering skulle krävas. En utmaning blir att hålla informationen uppdaterad, men sannolikt bör det vara möjligt med en aktiv förvaltare och samarbete med kommuner och skyddade boenden.

Länsstyrelsen (se rapporten *Skyddat boende för hedersvåldsutsatta personer – slutrapport av stöd till utveckling 2006-2014*) har tidigare själva föreslagit att en nationell myndighet, förslagsvis NCK, bör ges i uppdrag samt resurser för att tillhandahålla en nationell informationsbank om de skyddade boenden som finns, och att informationsbanken bör kopplas till Kvinnofridslinjen och ingå i en webbplats riktad till socialtjänsten.

- Ø *Formalisera samarbete kring boenderesurser mellan kommuner*; undersök möjligheterna till utvecklade samarbeten mellan kommuner för att i större utsträckning dela på driften av skyddade boenden. Fler gemensamma boenderesurser skulle kunna skapa mer flexibilitet vid placeringar och minska utmaningen med underbeläggningar som kan uppstå när kommuner själva driver boenden.

Kompetenshöjning i kommunerna

I intervjuerna har framgått att en prioriterad fråga är att öka kompetensen kring särskilt utsatta personer. Det är viktigt att utbildningar och kompetenssatsningar sker regelbundet, och att kunskapen levandegörs och hålls relevant även över tid.

- Ø *Öka kompetensnivån bland socialsekreterare*; kommunerna bör förbättra möjligheterna till identifiering och placering av personer med särskilda behov genom mer formaliserad

och strukturerad kompetensutveckling. Detta kan underlättas genom stöd från till exempel Länsstyrelsen med utbildningspaket och nätverk för kunskapsutbyte etc. och genom särskilda kompetenscenter. Inom ramen för detta bör även frågor som till exempel fördomar och värderingar ingå. Det skulle också kunna vara av värde att öka kunskapen om dessa frågor bland politiker som hanterar frågorna.

- Ø *Förstärk kompetensen kring våld bland andra yrkesgrupper, inom till exempel psykiatrin, LSS och äldreården; även andra yrkesgrupper som arbetar nära särskilt utsatta personer bör involveras och informeras kring våld i större utsträckning. Detta kan göras genom att till exempel Länsstyrelsen bjuder in chefer från relevanta verksamheter till särskilda nätverk. Det är viktigt att åtgärder för kompetenslyft inom exempelvis hemtjänsten tar hänsyn den höga personalomsättningen, och att utbildningsåtgärder utformas därefter.*

Professionalisering av boendehantering

Att professionalisera det skydd och stöd som personer med särskilda behov erhåller är viktigt, inte minst för att säkerställa att bemötandet av särskilt utsatta personer sker på ett rättssäkert sätt.

- Ø *Konkretisera och definiera skyddade boendens uppdrag samt förstärk möjligheter till utvärdering och kvalitetssäkring; kommuner bör ställa tydligare krav på skyddade boendens uppdrag, genom exempelvis upphandling av särskilda dygnet-runt-boenden med höga krav på säkerhet. Det är dock viktigt att ha i åtanke att det för många ideellt drivna skyddade boenden i dagsläget skulle vara svårt att konkurrera med kommersiella aktörer. Vidare är det viktigt med en förstärkning av möjligheter till kvalitetssäkring och utvärdering av skyddade boenden genom att till exempel ännu tydligare specificera vad god kvalitet i skyddat boende för särskilt utsatta personer innebär.*
- Ø *Förbättra rutiner för placering; kommuner bör höja sin beredskap genom tydligare ansvarsfördelning samt framtagande av rutiner och kommunövergripande handlingsplaner som riktar sig till kommunens samtliga nämnder, och som ger större mandat än de handlingsplaner som enbart har godkänts av socialnämnden. Handlingsplanerna bör inkludera en tydlig specificering kring vilka aktörer som är ansvariga för vad, en förteckning över befintliga resurser, en mall för checklista vid misstanke/upptäckt av våld i nära relationer/mäns våld mot kvinnor samt en kontaktlista. Exempelvis skulle Länsstyrelsen kunna hjälpa kommuner att ta fram goda exempel på handlingsplaner och rutiner.*
- Ø *Utveckla bättre modeller för ekonomisk styrning samt incitament; skapa bättre möjligheter för privata, ideella och kommunala verksamheter att verka genom exempelvis längre framförhållning vid beslut om ekonomiskt stöd, till exempel genom att kommunen i större utsträckning tecknar avtal med skyddade boenden som löper i tre år (eller längre) i stället för ett år.*

8 Källförteckning

Länsstyrelsen i Stockholms län (2011), *2011:6 Skyddat boende för våldsutsatta personer – Delrapport av en nationell kartläggning.*

Reyes, Maria-Pilar (2014), *Skyddat boende för hedersvåldsutsatta personer – slutrapport av stöd till utveckling 2006-2014.*

Socialstyrelsen (2013a), *Kartläggning av skyddade boenden i Sverige.*

Socialstyrelsen (2013b), *Fristad från våld – en vägledning om skyddat boende.*

Socialstyrelsen (2015), *Kvalitet i skyddade boenden.*

Socialstyrelsen (2014), *SOSF 2014:4 Våld i nära relationer – Socialstyrelsens författningssamling.*

Sveriges Kommuner och Landsting (2009), *En kartläggning av kvinnofridsarbetet i kommuner, landsting och regioner.*

9 Appendix

Följande personer har ingått i kartläggningens referensgrupp:

- Aisha Mussa Gaas, Unizon
- Hanna Hansson, Länsstyrelsen Skåne
- Johanna Hammarström, ROKS/PRO
- Katarina Björkgren, Länsstyrelsen Västra Götaland
- Kerstin Holmberg, Lunds kommun
- Kina Sjöström, RFSL
- Kristina Lundin, Östersunds kommun
- Kristina Olofsson, IVO
- Maria-Pilar Reyes, Länsstyrelsen i Stockholms län (sammankallande)

Länsstyrelserna

Skåne
Stockholm
Västra Götaland

Länsstyrelsen i Skåne län
Enheten för social hållbarhet
Tfn 010-224 10 00
www.lansstyrelsen.se/skane

Länsstyrelsen i Stockholms län
Enheten för social utveckling
Tfn 010-223 10 00
www.lansstyrelsen.se/stockholm

Länsstyrelsen i Västra Götalands län
Enheten för social hållbarhet
Tfn 010-224 40 00
www.lansstyrelsen.se/vastragotaland